

**NÁVRH NA REŠTAUROVANIE PAMIATKY,
Administratívny trakt
Oravský Podzámok – Oravský hrad**

Dokumentácia je vypracovaná na základe zámeru správcu pamiatky - Oravského múzea P. O. Hviezdoslava, Hviezdoslavovo nám. č. 1692/7, Dolný Kubín (ďalej len *Správcu*) – obnoviť HRAD v Oravskom Podzámku, ktorý je v Ústrednom registri pamiatkového fondu, nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok zapísaný pod č. 237, orien.č.1, súp.č.1, parc.č.1, - pričom konkrétne sa jedná o pamiatkový objekt tzv. Administratívny trakt.

K zámeru obnovy vydal Krajský pamiatkový úrad Žilina (ďalej len príslušný KPÚ) rozhodnutie o zámere. V uvedenom rozhodnutí o zámere boli presne určené podmienky pre realizáciu reštaurátorského výskumu a následne (na základe výsledkov reštaurátorského výskumu) pre spracovanie prvého stupňa reštaurátorskej dokumentácie – Návrhu na reštaurovanie (ďalej len *Návrh*). Reštaurátorský výskum má byť zameraný na zhodnotenie technického stavu pamiatky (predmetnej časti), stavu omietkových vrstiev, prehodnotenie súčasnej výmaľby, overenie existencie prípadných starších farebných pigmentov, resp. maľovanej výzdoby, identifikovanie a zhodnotenie sekundárnych zásahov.

Predložený Návrh je spracovaný podľa vydaného rozhodnutia o zámere (uvedeného vyššie) v súlade so zákonom č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len *pamiatkový zákon*), ktorým sa mení a dopĺňa pamiatkový zákon a zároveň aj s vykonávacou Vyhláškou MK SR – č. 253/2010 Z. z. - § 5, bod 2 (ďalej len *Vyhláška*).

OBSAH:

I. Základné identifikačné a technické údaje o predmete reštaurovania.....	4
II. Historické súvislosti viažúce sa k pamiatke a umelecko-historický opis.....	5
III. Charakteristika reštaurátorského výskumu a opis jeho vykonania (metodika výskumu, nedeštruktívny výskum, deštruktívny výskum)	8
IV. Zhodnotenie technického stavu a charakteristiku pamiatkových hodnôt kultúrnej pamiatky na základe výsledkov výskumu.....	42
V. Základný cieľ, charakteristika a rozsah reštaurovania kultúrnej pamiatky	43
VI. Návrh postupu a technológie reštaurovania kultúrnej pamiatky a ich odôvodnenie.....	43
VII. Fotografická dokumentácia predmetu reštaurovania	46
VIII. Rozhodnutie o zámere krajského pamiatkového úradu, na základe ktorého sa reštaurátorský výskum a reštaurovanie vykonával	70
IX. Osvedčenie reštaurátora.....	74

I. Základné identifikačné a technické údaje o predmete reštaurovania

1. Názov NKP:	HRAD
2. Názov PO:	Oravský hrad
3. Bližšie určenie PO:	<i>Administratívny trakt</i>
4. Zaužívaný názov:	<i>Administratívny trakt</i>
5. Súčasť pam. chráneného celku: pamiatková zóna	
6. Druhovú určenie PO:	architektúra – nehnuteľná pamiatka
7. Datovanie (určujúce):	16. – 19.storočie
Datovanie (vznik):	16. storočie
8. Datovanie zmien:	18.storočie, zač. 19. storočia, 1953-1968
9. Prevládajúci sloh:	-
10. Pôdorys:	nepravidelný
11. Dispozícia:	-
12. Podlažnosť:	3/0
13. Č. ÚZPF:	237
14. Katastrálne územie:	Oravský Podzámok
15. Parcelné číslo:	1
16. Súpisné číslo:	1
17. Adresa:	Oravský Podzámok - HRAD
18. Kraj:	Žilinský kraj
19. Okres:	Dolný Kubín
20. Obec:	Oravský Podzámok
21. Správca:	Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava, Hviezdoslavovo nám. č. 1692/7, Dolný Kubín
Dokumentáciu spracoval:	Mgr. art. Rudolf Boroš

II. Historické súvislosti viažúce sa k pamiatke, Umelecko-historický opis a vyhodnotenie pamiatky

Historické súvislosti viažúce sa k pamiatke

Obrázok 1 Letecký záber na J časť predhradia I. – vedľa Archivnej bašty sa nachádza fasáda s treťou hradnou bránou, nad ktorou sú situované dva erby

História Oravského hradu je pomerne dobre známa, traktovaná v lokálnych dejinách Oravského Podzámku ale často prezentovaná aj v širšom regióne vzhľadom na dejinné udalosti a významné osobnosti, ktoré hrad vlastnili (azda najviac v spojení s rodom Turzovcov).

Základné informácie sú obsiahnuté v *Súpise pamiatok na Slovensku*, *Slovníku obcí* ale aj *Ilustrovanej encyklopédie Slovenska*. Z hľadiska poznania postupného vývoja, etapizácie rozširovania hradného komplexu v časoch progresu sa cenné informácie

nachádzajú aj v publikácii P. Dvořáka (ed.) – *Juraj Turzo, veľká kniha o uhorskom palatínovi*.

V súvislosti s obnovou predmetnej časti hradného areálu bol v čase vykonávania reštaurátorského výskumu realizovaný aj Pamiatkový výskum (spracovával M. Šimkovic), ktorý je zameraný na architektonicko – historické zhodnotenie. Vzhľadom na to, sú v kapitole k historickým súvislostiam a opisu – uvedené len základné identifikačné parametre.

Oravské hradné bralo, na ktorom je hrad situovaný bol oddávna opevneným hradiskom, chráneným od severu skalným masívom a od juhu polkruhovým zemným valom. Vyvýšenina bola osídlená už v praveku. Hrad sa v prvej písomnej zmienke spomína v roku 1267, v súvislosti keď ho kráľ Belo IV. prevzal od Mika Balaša výmenou za Žilinu, Varín a Sučany a stal sa kráľovským majetkom. V tom čase pravdepodobne na mieste kedysi dreveného hrádka stál murovaný hrad. V roku 1298 hrad patril k územia Matúša Čáka Trenčianskeho. Po ňom ho vlastnil magister Donč, v 14. storočí panovník Karol Róbert, po ňom ďalší významný šľachtici. **Od roku 1441 bol kastelánom hradu Peter Komorovský.** Hrad ubránil proti husitom a neskôr sa stal županom Oravy. Za jeho vlastníctva bol hrad opravený a opevnený.

V 15. storočí sa hrad stal majetkom panovníka Mateja Korvína, ktorý uskutočnil viacero opatrení pre bezpečnosť hradu a samotného územia Oravy – ako strategického miesta. **V roku 1534 získal hrad aj s hodnosťou župana Ján z Dubovca.** Po jeho smrti spravoval hrad Václav Sedlnický, **od roku 1556 František I. Turzo a po ňom jeho syn Juraj VII. Turzo.** Keďže Juraj Turzo si neželal, aby jeho majetky boli rozdelené, po smrti jediného mužského potomka – Imricha, stanovil vo svojom závete princíp nedeliteľnosti majetkov, iba výnosov z nich. V roku 1626 sa na hrade Lietava zišlo 7 dcér Juraja Turzu a založili tzv. Oravský komposesorát – spoluvlastníctvo (Oravské hradné panstvo), ktoré malo vždy voleného jedného komposesora – riaditeľa, ktorý spravoval tieto majetky. **V rozpätí rokov 1556 – 1621 dali Turzovci hrad postupne prestavať a opevniť.**

Hrad vznikol na strategicky dôležitom mieste uhorsko-poľskej cesty (predtým aj dôležitej jantárove cesty). **Od roku 1370 bol župným hradom. Komplex budov horného, stredného**

a dolného hradu, zaberajúci tri výškové terasy hradnej skaly, stavali postupne od polovice 13. až do začiatku 17. storočia.

Najstaršou časťou bol palác na hornom hrade zabezpečený opevnením v oblasti dnešného stredného hradu. K veľkým stavebným úpravám prišlo na konci 15. a na začiatku 16. storočia, keď postavili obytný palác v strednom hrade, zosilnený po bokoch kruhovými baštami. Vtedy súčasne stavali a zosilňovali opevnenie v priestoroch dolného hradu.

Ďalšiu stavebnú činnosť obnovili v druhej polovici 16. storočia Turzovci rekonštrukciou spustnutého horného hradu a stavbou tzv. Turzovho paláca, dobudovaného k západnej bašte stredného hradu. Výsledkom ich stavebnej činnosti na začiatku 17. storočia bola stavba paláca a prestavba opevnenia v dolnom hrade, čím dostal celý hradný komplex svoju dnešnú podobu.

V roku 1800 celý hrad vyhorel. Čiastočné záchranné práce uskutočňoval František Zičí a v rokoch 1906 – 1912 zreštauroval strednú časť Jozef Pálfi.

Opravné a rekonštrukčné práce sa robili na hrade aj na prelome 19. a 20. storočia. K veľkorysej obnove celého hradu sa pristúpilo v rokoch 1953 až 1968 (projekt K. Chudomelka a K. Chudomelková, Stavoprojekt Bratislava, 1955). Po rekonštrukcii sa stal súčasťou Oravského múzea.

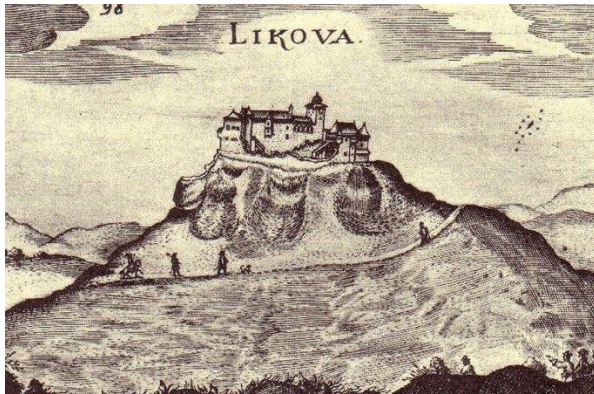
Oravský hrad sa člení na horný, stredný a dolný hrad:

- **Horný hrad** tvorí Citadela - najstaršia časť hradu, ktorá bola postavená v 13. storočí a slúžila na obranu hradu.
- **Stredný hrad** sa skladá z Korvínovho paláca, paláca Jána z Dubovca a obytnej veže.
- **Dolný hrad** tvorí Turzov palác, kaplnka

svätého Michala, západná a východná bašta, **administratívny trakt**, Archívna veža oravského panstva, budova fary a obranný systém zložený z prvej, druhej a tretej hradnej brány.

Administratívny trakt

– ide o architektonickú hmotu, ktorá sa nachádza medzi hmotou kaplnky sv. Michala a Archívnu baštou. Objekt je viac-podlažný, pričom obsahuje tretiu bránu, nad ktorou je situovaná dvojica erbov. Na exteriérových fasáda sa do súčasnosti zachovala staršia dekoratívna výzdoba, historické omietky a fragmenty náterov. V období svojho vzniku bola maľovaná výzdoba na fasádach hradov (resp. palácov a bášť) pomerne častá. Je známe, že okrem Oravského hradu sa obdobná výzdoba nachádzala aj na ďalších hradoch v regióne severného Slovenska (Žilinskom kraji), konkrétne v Likavke a na Lietavskom hrade (uvedené podľa publikácie: MENCL, V.: *Výtvarný vývoj stredovekých omietek*. Praha : Orbis, 1968).

III. Charakteristika reštaurátorského výskumu a opis jeho vykonania (metodika výskumu, nedeštruktívny výskum, deštruktívny výskum)

Metodika reštaurátorského výskumu (opis jeho vykonania a odôvodnenia)

Reštaurátorský výskum je realizovaný na základe vydaného rozhodnutia a snahy vlastníka pamiatky sanovať a obnoviť danú časť hradného komplexu. Predmetom výskumu je exteriérový plášť tzv. „Administratívneho traktu“ hradu.

V rámci realizácie výskumu pôjde hlavne o presnejšie definovanie stavu maľovaných vrstiev fasády, dochovaných vo viditeľných fragmentoch, rovnako aj definovanie nosných omietok odhalených častí murív ložných mált a novodobých omietkových a náterových prevrstvení, pochádzajúcich z poslednej realizovanej rekonštrukcie.

Metódy výskumu

V rámci výskumu budú realizované základné metódy výskumu, t. j. vizuálne pozorovanie, resp. obhliadka a v nadväznosti realizácia sondáže s cieľom potvrdenia primárnych vrstiev, ich technologickej výstavbe, charakteru prevrstvení, sekundárnych zásahov a rozsahu poškodení. V nadväznosti na zistené skutočnosti budú navrhnuté možnosti prezentácie buď v rozsahu reštaurovania alebo v rámci rekonštrukčnej kópie alebo zakonzervovania a následného prekrytia.

V rámci reštaurátorského výskumu budú realizované základné metódy výskumu:

a) Nedeštruktívne metódy

1. Obhliadkový prieskum – vizuálne pozorovanie

b) Deštruktívne metódy

1. Sondážny prieskum

Kvôli prehľadnosti bude výskum rozdelený na interiér a exteriér.

Nedeštruktívna metóda - Obhliadkovo- vizuálny prieskum

Administratívny trakt má zhruba pôdorys stlačeného písmena „L“, pričom v spojnici oboch krídel je situovaný objekt bašty, resp. tzv. archívna veža. Nosná časť fasád administratívneho traktu je prístupná zo strany nádvorja, ktoré objekty *de facto* vytvára.

Východná časť je jednoduchá bez plastického členenia. V horizontálnej línii je dvojosá, vo vertikálnej je 5-osová. Osovosť je tvorená okennými a dvernými otvormi. Na SV nároží je fasáda spevnená ihlanovitým operákom zo škárovaného muriva. Prvé NP je prístupné predstavaným schodiskom presvetlením trojicou štvorlístkových okien. Fasáda južného krídla traktu je rovnako hladká, presvetlená štvoricou okien v úrovni 1 NP. Prízemná časť je členená okennými otvormi mimo osi okien

1 NP. a polkruhovým zaklenutím vstupu, osadeným opracovanými blokmi kameňa.

Fasády sú hladké bez plastického členenia. Okenné otvory sú rovnako nečlenené, hladké v reliéfe omietok sú však viditeľné zvyšky kamenných ostení, resp. ich časti. Celkovo sú omietky zvlnené a hlavne v oblasti korunného muriva, kde je charakter omietok zvýraznený usadeným depozitom. Zhruba vrchná tretina omietok je aj najkompaktnejšie dochovanom časťou omietkového plášťa. Od tejto línie sú plochy omietok postihnuté rôznou úrovňou a hlbokou deštrukciou. Najvýraznejšie deštrukcie sú viditeľné na omietkach severnej fasády južného krídla. Vrchné finálne časti omietok sú uvoľnené od jadra v rôznej hĺbke pričom jadrová omietka je atakovaná zrážkovou vodou, ktorá z nej vyplavuje vápenné pojivo. Výsledkom je vytváranie plytkých kavern, z ktorých je spravovaná omietková suť a následná deštrukcia finálnej vrstvy omietok. Keďže tento problém je opakovaným javom sú celé spodné časti omietok nanovo prevrstvené novodobými cementovým omietkami, ktoré však vo výsledku vytvárajú neprehľadnú zmes prevrstvení v rôznej v fáze deštrukcie. V poškodeniach sú však dobre viditeľné miesta s čitateľmi finálnou štruktúrou povrchu, ktorá nám dáva predstavu o možnom výraze fasád.

Samotné jadro omietky má rôznu štruktúru, resp. frakciu plniva. Väčšinou ide o identickú zmes s ložnou maltou muriva. V prípade prevrstvení sa jedná skôr o jemnejšie plnivo a omietka sa javí v jadre ako dvojvrstvová.

Finálna vrstva je uhladená, natretá vápnom v rôzne hrubej vrstve. Štruktúra povrchu je rôznorodá hlavne v blízkosti okien v úrovni prízemia severnej fasády, kde je omietka štruktúrovanejšia vo svojom výraze oproti finálnym omietkami na východnej fasáde západného krídla. V poškodeniach na tejto časti fasády má omietka menšiu a pravidelnejšiu štruktúru povrchu s výraznejšou stopou po utiahnutí z kompaktnejším výrazom vo finále.

V dolných častiach oboch zásad sú viditeľné rozsiahle opravy, spravidla realizované novodobými cementovým omietkami. Väčšinou sa jedná o tenkovrstvé omietkové krusty navzájom prevrstvené nátermi fasádnych farieb. Obe fasády sú natreté opakovaním svetlo – okrovou fasádnou farbou, silne zoxidovanou a zanesenou prachovým depozitom.

Podchod je jednoduchý účelný priestor zaklenutý valenou klenbou. Oba vstupy sú osadené opracovanými kamennými blokmi. Tie sú silné zvetralé hlavne na exponovaných častiach. Kameň sa štiepy po vrstvách, pričom degradácia je postupná, no dovoľujúca odčítať pôvodnú.

Omietky podchodu sú zvlnené čo je zvýraznené podobné ako na fasádach s osadeným depozitom. V dolných častiach sú omietky narušené a deštrované do takej miery, že je dobre viditeľné kamenné murivo. Farebnosť je lomená biela, pričom náter je opakovaním pretieraný a silne optický degradovaný prachom a depozitom.

Južná fasáda južného krídla tvorí vstupnú plochu do objektu administratívneho traktu. Na

západnej strane sa upína na objekt archívnej veže, na východnej tvorí pokračovanie ohradného múru.

Fasáda je znovu v horizontálnej rovine trojosá, vo vertikálnej štvorosá. Osovosť je tvorená okennými otvormi rôznej veľkosti a hlavným vstupom, nad ktorými je umiestnený kamenný erb.

Povrch fasády pôsobí deštruovanejšie ako v prípade fasád na nádvorí. Vrchná plocha je relatívne kompaktná, pričom v reliéfe omietky je viditeľné mierne zvlnenie a stopy po zrovnávaní omietky v blízkosti okenných otvorov. V prípade posledného okna v úrovni 1NP je viditeľné jednoduchšie kamenné ostenie bez profilácie, osadené železnou trňovou mrežou (prútom).

Spodný pás omietky, hlavne v časti napojenej na objekt archívnej veže a terasy je charakterovo odlišný. Povrch je viac zvlnený v dôsledku sledovania línií kamenného muriva, na ktoré je omietka nanášaná. V poškodeniach je viditeľná štruktúra omietky, ktorá má veľmi blízko k ložnej malte. Omietka je nanesená v jednej vrstve s uhladeným povrchom, ktorý je finalizovaný hustým náterom vápna. Zošíkmené ostenie okna zo záklenkom je zvýraznené namaľovanou pásovkou, sledujúcou líniu ostenia. Farebnosť je tmavočervená z väčšej časti rekonštruovaná cez lokálne vysprávky. Tie sú realizované cementovou omietkou v tenkej vrstve. Omietka je povrchovo silne znečistená depozitom a riasami. V miestach zvlnenia, v úrovni dotyku s terasou je omietka opakovane vyspravovaná a línií doplnenia pravdepodobne sanačnou omietkou, majúcou zabrániť zavlhaniu.

Rôzne predstavenia sú dochované iba vo fragmentoch, ktoré sa navyše olupujú a opadávajú. Od vrchnej časti omietok je spodná časť oddelená jasným horizontálnym pásom. V úrovni nad týmto pásom sú omietky kompaktnéjšie dochované z dobrou charakteristikou ako v prípade omietok na nádvorí západného krídla. Ide o celoplošne rekonštruovaný povrch fasády dochovaný v podobe uhladenej plochy, členenej červeným kvádrovaním. Najzachovalejšie časti sú v úrovni korunného muriva. V spodnejších častiach je plocha omietok deštruovaná v postupnosti až na kamenné murivo. Celý povrch fasády je silne zanesený depozitom a korozívnym náterom zo splavených zvyškov minerálov a chemických látok usadených na povrchu omietok. Predmetná časť fasády je obtiažne dostupná ale predpokladáme, že rekonštrukcia kvádrovania vychádza z dochovaných fragmentov, aj keď tie pravdepodobne pochádzajú zo staršej vývinovej etapy.

Deštruktívne metódy

Sondážny prieskum

Vzhľadom k stavu fasádu objektu, ktorý je dobre pozorovateľný v rámci obhliadky bola realizovaná overovacia sondáž z dôvodu ozrejmenia niektorých situácií resp. potvrdenia už získaných informácií, keďže zároveň na objekte prebiehal aj architektonicko-historický výskum. Získané informácie a poznatky boli zároveň konzultované s Mgr. Michalom Šimkovicom.

V rámci sondáže bola zostavená schematická stratigrafická viažúca sa k základným zisteným vrstvám.

Stratigrafia

písmená označujú druhy

M – murivo

O – Omietka

N – Náter

Čísla 1, 2, 3 ... chronologické poradie jednotlivých druhov vrstiev.

M - murivo fasád objektu je v prevažnej miere kamenné, doplnené tehlou hlavne v okolí okenných otvorov. Kameň je ukladán na plocho do maltového lôžka. Riadkovanie je dodržiavané hlavne na operáku nárožia, kde je zároveň viditeľné aj masívne zanesenie povrchu kameňa riasami a machom. Rozsiahlejšie poruchy kameňa neboli pozorované. Tehlové výmurovky vykazujú väčšiu mieru porúch a degradácie, kde sú viditeľné úbytky hmoty tehál, ich praskanie a celkovú deštrukciu.

O1 - primárne sa viaže na odhalenú časť južnej fasády južného krídla a v odhalených fragmentoch na ostatných fasádach. Primárne omietkové zmesy sú v zásade dvojvrstvové. **O1a**. Tvorí základnú vrstvu omietky dohodnutú na líce muriva spolu s prebytkom ložnej malty. Omietka je silno vápenná (pomer 1 : 2), plnená štrkom hrubšej frakcie obsahujúcim vápenný nedopal, kúsky spáleného dreva a úlomky tehál. Tieto prímеси za optimálnych podmienok vylepšujú vlastnosti omietok, vyľahčujú ju a spomaľujú proces vysychania. Zároveň vďaka hrubšej štruktúre vytvárajú vhodný podklad pod finálnu vrstvu. Spracovaná je hranou lyžice. Neustále atakovanie zrážkovou a odrazenou vodou, rovnako ako zmrazovacie cykly, majú za následok rozsiahlu deštrukciu tejto vrstvy. Ide hlavne o vyplavenie spojiva s následným sprášaním uvoľneného materiálu a jeho ukladáním v kavernách.

Vrchná finálna vrstva omietky **O1b** je rovnako silne vápenná (pomer 1 : 1,5 až 1 : 1), pričom je plnená štrkom, resp. pieskom jemnej frakcie. Nanášaná a následne uhládzaná je plochou lyžice, pričom vytlačený prebytok vápenného spojiva vytvára charakteristický zagletovaný povrch. Do takto uhladenej plochy fasády boli vyryté vymedzujúce línie iluzívnych bosáží a diagonálnej šachovnice.

Rovnako ako v prípade základnej vrstvy omietky, je aj táto zdevastovaná hlavne vlhkosťou. Paradoxne degradácia bola spôsobená postupným nasiakaním prasklín v hmote omietky vzniknutých pri dosychaní primárnej omietkovej vrstvy. Vznikajúca vlhkosť a opakované procesy zmrazovania a rozmrazovania mali za následok postupné oddeľovanie vrstiev omietok, ich rozpad, prípadne vytváranie kavern naplnených sprášenou suťou, ktorá po navlhnutí urýchlila proces rozpadu.

O2 - primárne sa táto omietka viaže k murivu prístavaného schodiska na západnom krídle objektu a pravdepodobne na časti murív v úrovni 1NP. Omietka je vrstvená a uvádzaná do maximálne možnej roviny, ktorú dovoľuje murivo. Z tohto dôvodu sú viditeľné v rozdiely v reliéfности povrchu omietok. Plnivo omietky má jemnejšiu frakciu sivého sfarbenia. Omietka je v primárnej polohe pevná, súdržná a dobre previazaná s murivom. V miestach kde prevrstuje staršie vrstvy alebo vysprávky je jej súdržnosť obmedzená, keďže je závislá od stavu spodných vrstiev. Veľká časť týchto miest je rozrušená zrážkovou vodou, ktorá vyplavuje zo zmesi vápno a uvoľnené plnivo. Vytvára suť, ktorá vyplňa kaverny alebo v prípade deštrukcie samovoľne opadáva. Povrch omietky bol po vyhladení natretý vrstvou vápenného náteru, pričom si povrch ponechával určitú štruktúru.

N1 - sa primárne viaže k omietke O1, je tvorený samotnou finálnou úpravou omietky vápennou uličkou a fragmentom náteru okenného ostenia tmavo červenou farbou. Predpokladáme, že na samotnú maľbu boli použité železité hlinky, resp. pigmenty s obsahom kovov (prípadne pigment známy ako „kaput mortum“ vznikajúci pri vypaľovaní bridlicových minerálov podľa kvality bridlice a dĺžky vypaľovania jeho farebnosť osciluje medzi tehlovo červenou až purpurovou).

Ten bol dispergovaný – rozpustený vo vápennom roztoku s pridaním derivátu kazeinu (napr. mlieka alebo tvarohu), ktorý zvyšoval priľnavosť a kryciu schopnosť náteru rovnako ako aj odolnosť voči zrážkovej vode. Na dochovanom fragmente je viditeľný spôsob nanášania v zásade jednovrstvový, presne sledujúci vymedzené línie. Rovnaký spôsob ako na ploche fasády, bol použitý pri polychrómovaní kamenných ostení otvorov. Tie boli najprv natreté vápennou ličkou a na ňu bola nanesená červená farba. Zaujímavosťou je drobný šablónový ornament v blízkosti zaklenutia otvoru, ktorý nie je viditeľný na ploche fasády.

Podobne ako ostatné primárne vrstvy, je aj maľba postupne degradovaná zrážkovou vodou cyklickými procesmi rozmrazovania a zmrazovania, priameho UV žiarenia a straty súdržnosti samotnej hmoty farby a podkladových omietok. Náter je spráškovateľý a opticky redukovaný silnou vrstvou depozitu.

N2 - náter sa primárne viaže k omietke O2. Znova ide o vápenný dispergovaný náter rôznej hrúbky. V prípade prevrstvení má tento náter formu stierky s hrubšou štruktúrou plniva a s obmedzenou mierou previazania so spodnými staršími vrstvami.

O3 -X a N3 – X – Ide o posledne zrealizované úpravy povrchu fasád. V prípade omietok sa jedná o postupné vysprávky, ktoré sa vzájomne prekrývajú a prevrstvujú. Väčšinou sa jedná o omietky na báze cementu, ktoré po čase zdegradovali a vytvorili krusty oddeľujúce sa od podkladu. V prípade

náterov sa jedná o okrové nátery fasád a biele nátery podchodu. Obe sú v súčasnosti silne povrchovo zdegradované a zanesené prachom a depozitom. V prípade západnej fasády západného krídla je náter v súčasnosti riešený rekonštrukciou kvádrovania. Rekonštrukcia je riešená vápenným náterom a červenou linkou. V súčasnosti je celá plocha fasády zdegradovaná a je otázne nakoľko je rekonštrukcia historicky verná v celej ploche. Kvádrovanie sa viaže k historicky staršej vývinovej etape.

K - kamenné prvky (ostenia vstupov a podchodu) sú relatívne dobrom stave. Výnimkou sú časti kamenných blokov ostení podchodu, ktoré sú materiálovo silne zdegenerované vlhkosťou až takmer na hranicu existencie. Hmota kameňa sa štiepi vo vrstvách a samovoľne opadáva, prípadne je vymytá až na jadro.

1. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - západné kridlo administratívneho traktu

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

Východná fasáda objektu – celkový pohľad na rozsah a charakter deštrukcií, ktoré sú vizuálne vnímateľné na fasáde.

2. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - južné kridlo administratívneho traktu

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

Severná fasáda objektu – celkový pohľad na rozsah a charakter deštrukcií.

3. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - východná fasáda objektu

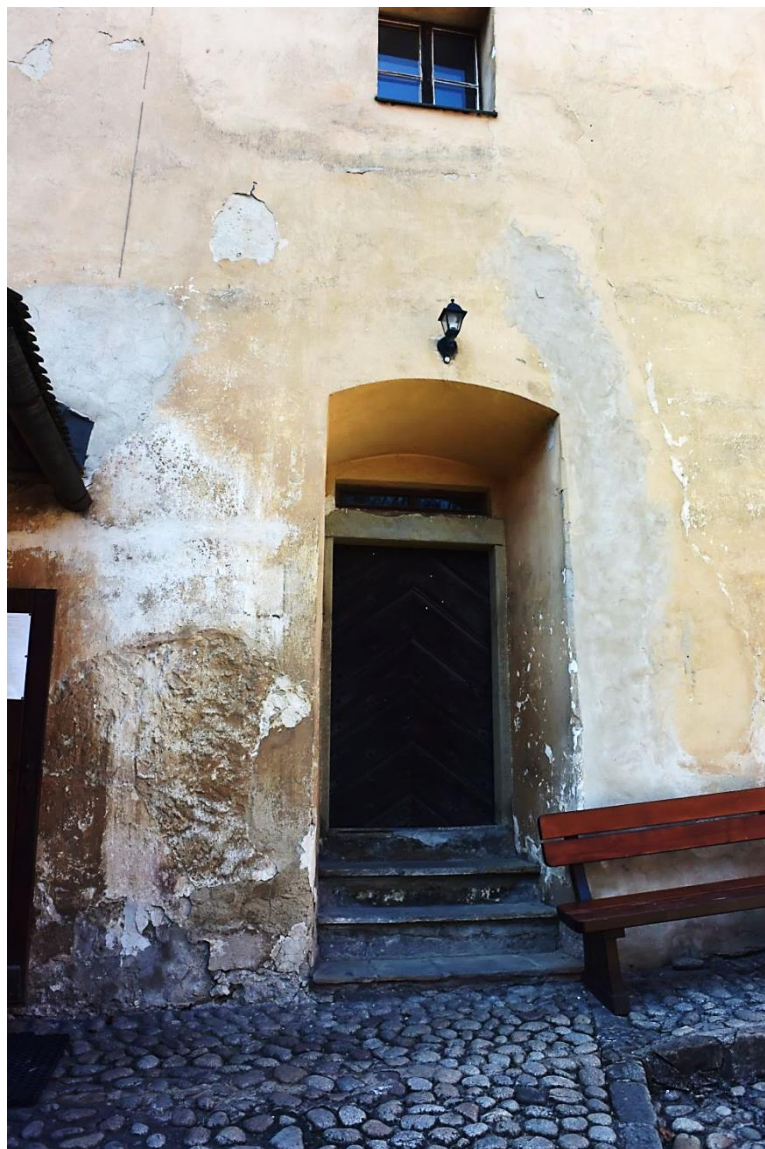

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

Vstupné pristavané schodisko z raného 19. storočia. Vstup je osadený reštaurovaným profilovaným ostiením. Omietky a murivo je mechanicky poškodené na exponovaných častiach.

4. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - východná fasáda objektu

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

Vstup do západného krídla objektu v úrovni prízemí. Omietka je opakovane prevrstvovaná, vo fragmente je viditeľná staršia štruktúrovanejšia vrstva omietky sekundárne pretretá nátermi. Vnútorne plochy ostenia sú opakovane preomietané novodobými omietkami.

5. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - detail nárožia

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

V detaile je dobre viditeľná štruktúra a charakter spracovania omietky na prístavbe schodiska.

6. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - detail nárožia

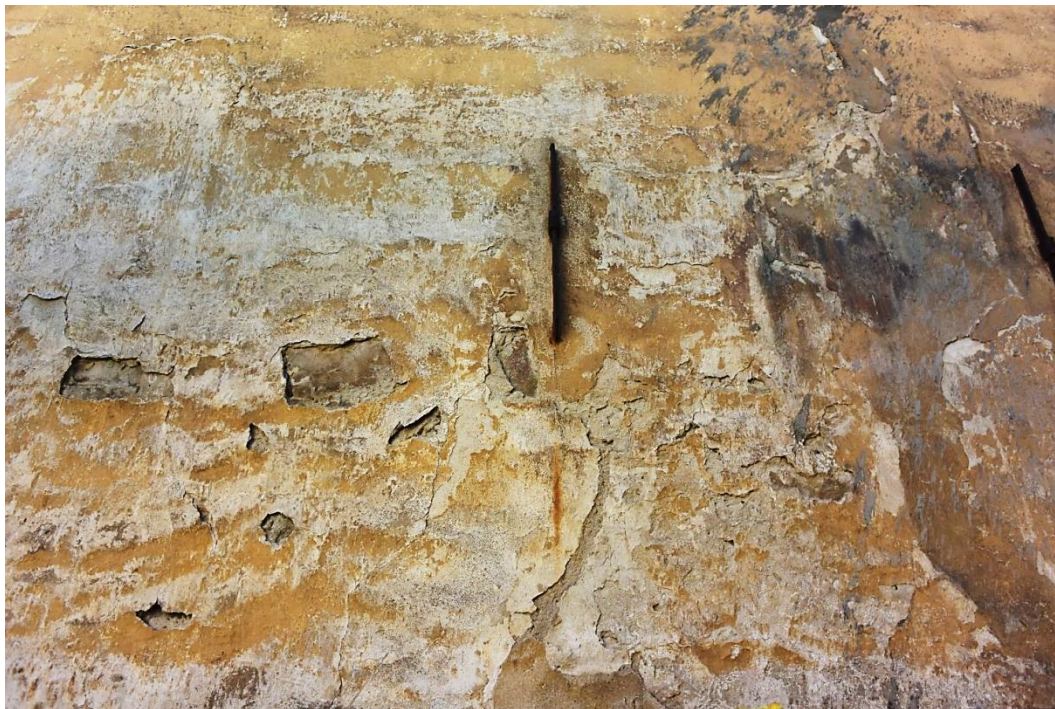

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

Detail prevrstvenia omietky novodobou cementovou omietkou v mieste styku z kamenným ostením vstupu schodiska.

7. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - severná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Dobre viditeľný stav omietkových vrstiev s vytvorenými kavernami naplnenými suťou zo splavenej omietky.

8. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - severná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Príklad postupnej degradácie povrchu omietkového plášťa.

9. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - severná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

Degradácia omietky spôsobená vlhkosťou a odrazenou zrážkovou vodou s pokusom sanovať situáciu asfaltovým náterom.

10. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - severná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

Detail postupného prevrstvenia omietok – ľahko odlišiteľné podľa charakteru omietky (zrna) a farebnosti.

11. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - severná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail dochovaného primárneho fragmentu omietky s náterom.

12. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - severná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail rytej línie v omietke, vymedzujúcej tvar vstupu. Príklad dochovaného riešenia povrchu omietky a kamenného ostenia vstupu.

13. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - severná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Grafity, resp. značka vyrytá na kamennom bloku ostenia.

14. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - Východná fasáda pristavaného schodiska

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail tvaru presvetlovacieho okienka schodiska.

15. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - Východná fasáda pristavaného schodiska

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail tvaroslovia redukovaného hrubými nánosmi náterov.

16. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - priestor podchodu

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Celkový pohľad na stav omietok v hornej časti priestoru.

17. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - detail portálu podchodu

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail poškodenia muriva a omietok vstupného portálu.

18. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - detail portálu podchodu

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

Dobre viditeľná postupná degradácia materiálu a tvaroslovia obkladových dekoratívnych panelov vstupného portálu.

19. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - južná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Celkový pohľad na stav omietok fasády.

20. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - južná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

V detaile je dobre viditeľný rozdielny charakter povrchu omietok medzi hornou a spodnou časťou jasne predelenou horizontálnou líniou.

21. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - južná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail uvoľnenej povrchovej časti omietky.

22. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - južná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail nevhodnej sanácie muriva omietkou v úrovni terasy.

23. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - južná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail napojenia omietok fasády na objekt archívnej veže.

24. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - južná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail poškodenia farebného riešenia ostenia okna zo sekundárnym prevrstvením. V detaile je dobre viditeľný rozsah uvoľnenia a charakter prekrytia vytvárajúci krustu.

25. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - južná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

V detaile je viditeľné farebné riešenie fasády riešenej kombináciou okrovej a červenej farby (ide o mylné a zavádzajúce riešenie, kedy je pôvodné primárne bielo-červená kombinácia doplnená o okrovú farebnosť z mladšej vývinovej etapy objektu).

26. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - južná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

V reliéfe omietky je viditeľný väčší otvor zo zaklenutím redukovaný pri mladšej prestavbe.

27. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - južná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

Detail kamenného ostenia bez profilácie osadeného plochým kovovým prútom s tŕňmi miesto mreže.

28. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - južná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

V detaile je viditeľná miera zanesenia fasády korozívnym náterom, zloženým z depozitov a chemických látok uloženým v štruktúrach omietky.

29. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - západná fasáda západnom krídle

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail dochovanej rekonštrukcie kvádrovania na fasáde.

30. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - západná fasáda západnom krídle

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail poškodenia povrchu omietky - v poškodení je viditeľný fragment jadrovej omietky zo „strhnutým“ povrchom.

31. NÁLEZOVÁ SITUÁCIA

1. Situovanie nálezovej situácie - západná fasáda západnom krídle

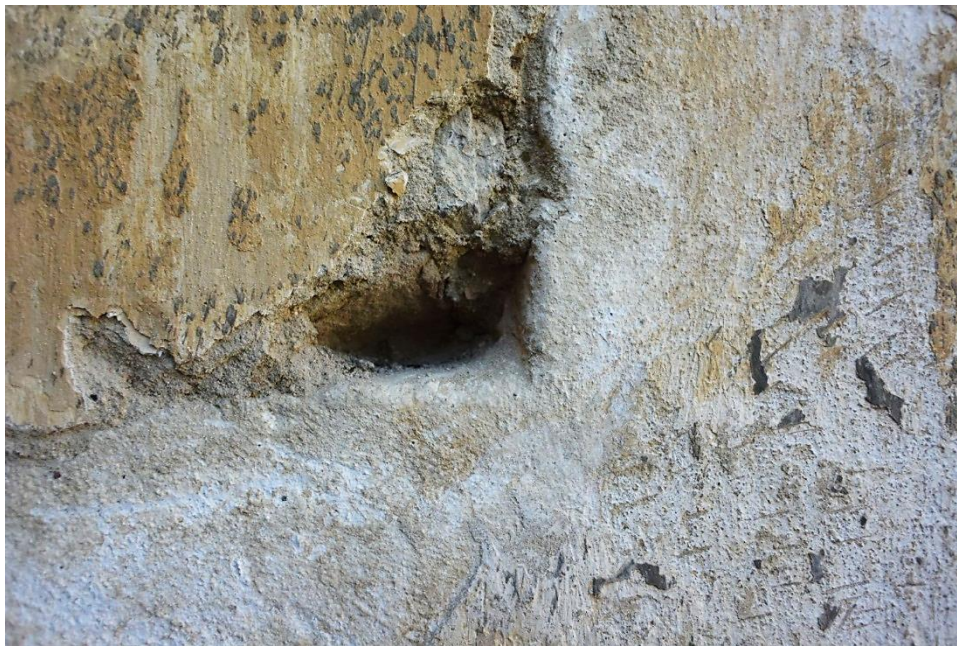

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail postupnej deštrukcie rekonštruovanej omietky s kvádrovaním.

1. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - sonda realizovaná na fasáde prístavby schodiska

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

. Viditeľné zachytenie ostenia otvoru na múre prestavby.

2. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - západná fasáda západnom krídle

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Viditeľná hrúbka sekundárnych prevrstvení redukujúcich pôvodnú profiláciu otvoru.

3. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - západná fasáda západnom krídle

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Viditeľná hrúbka sekundárnych prevrstvení redukujúcich pôvodnú profiláciu otvoru.

4. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - západná fasáda západnom krídle

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Viditeľná hrúbka sekundárnych prevrstvení redukujúcich pôvodnú profiláciu otvoru.

5. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - západná fasáda západnom krídle

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail pôvodného povrchu omietok na fasáde.

6. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - kamenné ostenie vstupu do podchodu

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

V detaile sú viditeľné fragmenty bieleho vápenného náteru.

7. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - kamenné ostenie vstupu do podchodu

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail deštrukcie hmoty kamenného ostenia vstupu do podchodu.

8. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - kamenné ostenie vstupu do podchodu

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail deštrukcie hmoty kamenného ostenia vstupu do podchodu.

9. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - južná fasáda južného krídla

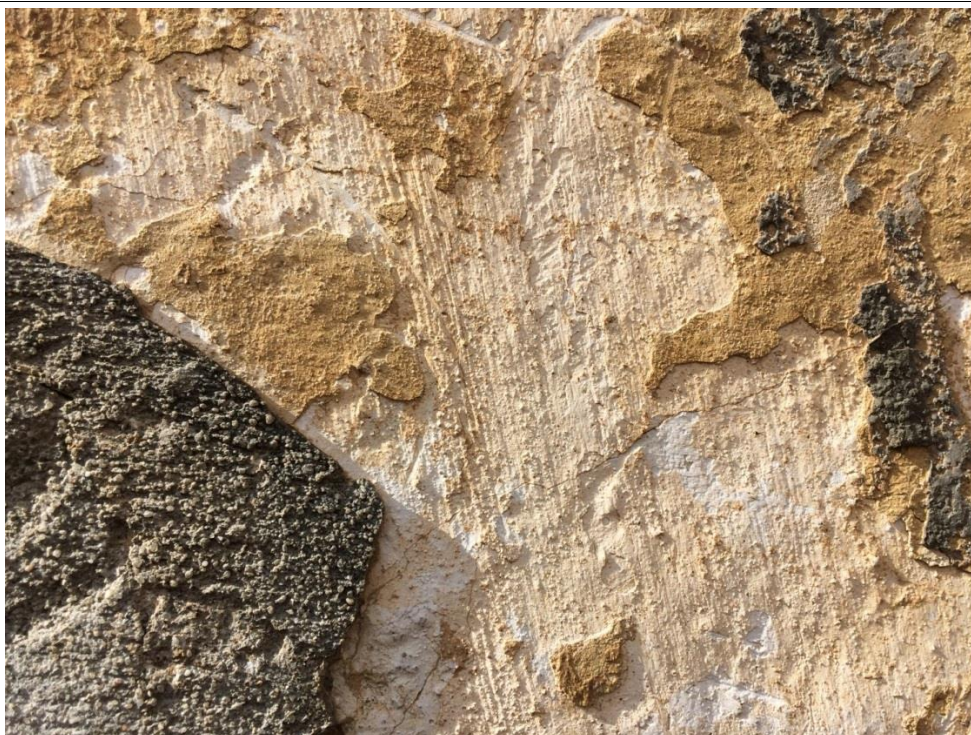

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail povrchu zo staršej stavebnej etapy.

10. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - Východná fasáda západného krídla

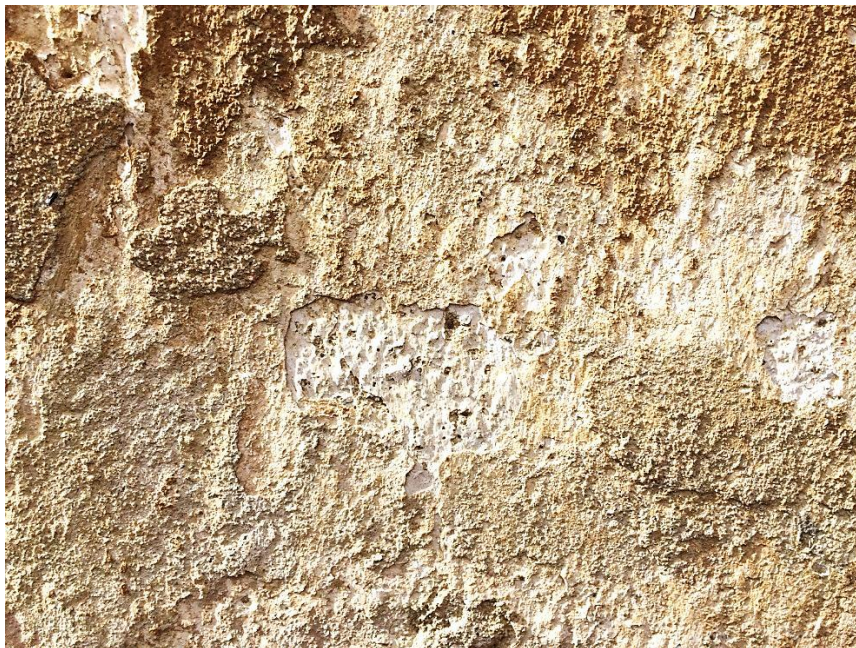

2. Popis nálezu
a vyhodnotenie nálezu

Detail finálneho vzhľadu omietky v primárnej polohe pod prevrstveniami.

11. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - Východná fasáda západného krídla

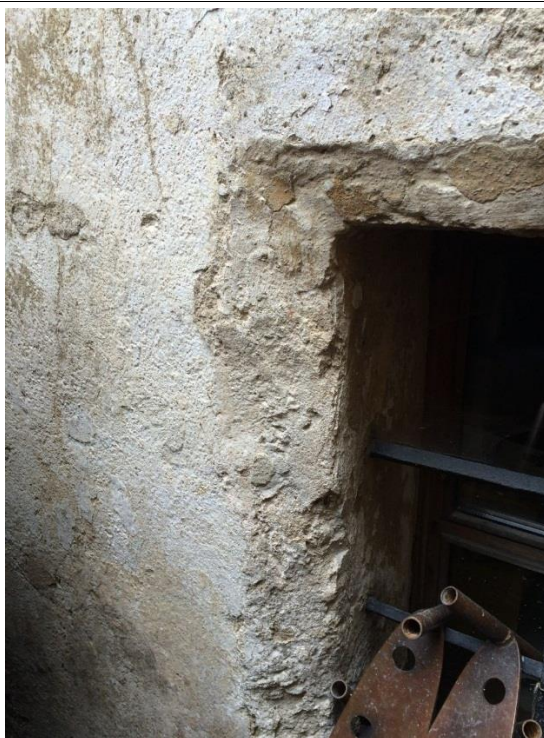

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

Detail finálneho vzhľadu omietky v primárnej polohe pod prevrstveniami.

12. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - severná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

Detail prekrytia ostenia okenného otvoru náterom.

13. SONDÁŽ

1. Situovanie nálezovej situácie - severná fasáda južného krídla

2. Popis nálezu a vyhodnotenie nálezu

Detail prevrstvenia a prekrytia plochy ostenia okenného otvoru na fasáde.

Vyhodnotenie reštaurátorského výskumu

Po konzultáciách s autorom Pamiatkového výskumu a výsledkoch získaných v rámci reštaurátorského výskumu môžeme konštatovať, že objekt administratívneho traktu vznikol postupným prebudovaním staršej obrannej architektúry. Súčasný vzhľad je výsledkom prestavby po roku 1800. Z toho dôvodu je stav a vzhľad omietok fasád výsledkom koexistencie dvoch vrstiev, jednej zo 17. storočia a druhej z raného 19. storočia. Mladšia vrstva pritom celoplošne prevrstvuje omietky a nátery zo starších etáp. V rámci obnovy v 60tych rokoch došlo k odkryvu časti fasády s omietkami a farebnou úpravou okenného ostenia. Rozdielny charakter omietok bol neskoršie korigovaný okrovým náterom, ktorý je už v súčasnosti zmytý. Mladšia prevrstvujúca omietka O2 s náterom N2 sa najlepšie dochovala na pristavanom schodisku a príľahlej fasáde západného traktu. Obe omietky sú v zásade technologicky zhodné vždy ide o vápennú zmes s plnivom, ktoré vykazuje určité zmeny minimálne vo frakcii a druhu minerálnych pieskov. Pre ich stav sú určujúce následné charakteristiky.

Základným stavebným materiálom je lomový kameň, kladený v líniiach do maltového lôžka. Omietkový plášť je tvorený dvojvrstvou omietkou, silne pojenou klasickým páleným vápnom. Vápenná zmes je plnená štrkom a prísadami (páleným drevom, úlomkami tehál, resp. drťou) kvôli vyľahčeniu a zvýšeniu pevnosti pri procese karbonizácie vysychania.

Paradoxne zvýšená prímes vápna, ktorá vytvára kvalitné omietkové zmesi, má za následok vznikanie vlhkosti, či už zrážkovej, alebo vzdušnej do štruktúry omietky cez väčšie alebo menšie trhliny vznikajúce pri dosychaní vrchných vrstiev omietok. Proces degradácie bol postupný a závislý od rozširovania vstupných trhlín a prasklín až po ich celkovú deštrukciu. Keďže išlo o prirodzený proces predkladáme minimálne niekoľko zásahov z minulosti, ktoré mali eliminovať postupnú degradáciu fasád. Tento proces obnovy vyvrcholil v 20. storočí, kedy došlo v rámci obnovy hradu k „narekonštruovaniu“ súčasného vizuálneho vzhľadu.

Bohužiaľ môžeme konštatovať zlý stav omietok spôsobený práve nevhodnou technológiou, ktorá len prispela k ďalšej materiálovej degradácii. Použitie vápenného hydrátu v kombinácii s cementom vytvorilo síce pevnú, ale málo priepustnú vrstvu, pod ktorou dochádzalo k postupnému materiállovému rozpadu.

K príčinám degradácie je možné prirátať aj zvýšenú prašnosť ovzdušia, produkovanú blízkymi ferozliatinárskymi závodmi. Depozit usadený v štruktúrach omietky, v kombinácii so zrážkovou vodou, môže vytvárať veľmi agresívne prostredie, ktoré môže prispievať k celkovej devastácii omietok fasád.

IV. Zhodnotenie technického stavu a charakteristiku pamiatkových hodnôt kultúrnej pamiatky na základe výsledkov výskumu

Na základe realizovaného reštaurátorského výskumu, môžeme celkov hodnotiť stav objektu ako narušený (v historickom význame), či už po stránke hmotnej skladby alebo jednotlivých vrstiev. Primárne omietkové vrstvy prešli procesom prirodzenej degradácie, ktorá bola s najväčšou pravdepodobnosťou v minulosti niekoľkokrát riešená formou vysprávok a náterov. Posledne realizovaný zásah sa pravdepodobne snažil prezentovať esteticko-historické kvality starších vrstiev. Súčasný stav je výsledkom dobového náhľadu, kedy boli prezentované najstaršie zachytené vrstvy omietok a náterov a tie boli následne doplnené novodobou rekonštrukciou. Zvolená technológia, predovšetkým použitie cementových omietok a celkové spracovanie, však časovo obmedzilo existenciu tohto zásahu. Došlo k postupnej degradácii omietok.

Na základe vyššie popísaných situácií, je možné definovať pamiatkové hodnoty: hodnota historická, dokumentačná, architektonická, výtvarno-estetická, umelecko-remeselná a hodnota dochovanej autenticity. **V procese vykonávania reštaurátorského výskumu nedošlo k zmene pamiatkových hodnôt objektu.**

V. Základný cieľ, charakteristika a rozsah reštaurovania kultúrnej pamiatky

Základným cieľom obnovy je revitalizácia objektu tak, aby mohol byť funkčne využívaný, a zároveň prezentoval v dostupnej miere výtvarno-estetické a umelecko-remeselné prvky.

V každom prípade, pred začatím akýchkoľvek prác musí byť objekt technicky stabilizovaný. Samotné reštaurovanie bude v rámci obnovy realizované ako kombinácia reštaurátorských, konzervátorských a rekonštrukčných prác. Koordináciou so stavebnými a remeselnými prácami bude zabezpečené technické a technologické prepojenie jednotlivých postupov v rámci obnovy objektu.

Reštaurátorské práce budú tvoriť súčasť revitalizácie v rámci celkovej obnovy hradného areálu. Rozsah bude daný technickými možnosťami prezentácie cenných detailov a hodnotných prvkov ako aj ich finálnym scelením, vizuálnou prezentáciou a možnosťami vlastníka objektu. Po ukončení a zodpovednom prehodnotení všetkých nálezov a prvkov v rámci Pamiatkového výskumu môže dôjsť k upresneniu prezentovaných artefaktov. Na základe predbežných konzultácií je možné konštatovať, že obnova objektu by mala rešpektovať stav z raného 19. storočia (tzn. stav, ktorý fasády získali pri obnove objektu po požiari).

VI. Návrh postupu a technológie reštaurovania kultúrnej pamiatky a odôvodnenie.

Realizovaný reštaurátorský výskum priniesol vcelku obsiahle informácie o stave omietkových vrstiev na fasádach administratívneho traktu.

Prirodzenou príčinou postupnej degradácie sú hlavne cyklické zmeny teplôt a vlhkosti ovzdušia vzhľadom k polohe stavby, t. j. vysokej nadmorskej výške, môžu dosahovať enormné výkyvy. Ďalším faktorom je usadenie depozitu z prachu, sadzí, zreagovaných splodín v ovzduší a pod. V kombinácii s technologicky nesprávnou rekonštrukciou, kedy boli použité cementové omietky so všetkými svojimi kladmi a zápormi, vzniklo agresívne prostredie, ktoré postupne devastuje všetky omietkové vrstvy, či už primárne, alebo sekundárne. Priame atakovanie časti fasád zrážkovou vodou situáciu už len dovádza do extrém, kedy sú postupne deštruované aj kamenné murivá spolu s ložnými maltami.

Preto prvoradou úlohou v rámci predpokladanej rekonštrukcie bude vyriešiť problematiku dostatočného odvodu zrážkovej vody od fasád objektu spolu s jej vsakovaním tak, aby nedochádzalo k zadržiavaniu vody, resp. nahromadeniu snehu v bezprostrednom okolí fasád. Tieto zásahy si vyžadujú samostatné rozhodnutia minimálne na úrovni konzultácie s odborne spôsobilými osobami.

V rámci reštaurovania bude prvoradá sanácia odhalených murív, t. j. ich mechanické očistenie s povrchovou dezinfekciou na odstránenie spórov mikroflóry s následným doplnením murív v identickom materiáli, t. j. lomovom kameni. Ako ložné malty je možné použiť buď klasickú vápennú omietku pojenú haseným vápnom, alebo hotové murovacie zmesi, napr. firiem Keim, Tubag, Cemix a pod.. Podmienkou je použitie iba takých zmesí, ktoré sú certifikované na rekonštrukciu historických pamiatok.

Podobný postup je žiaduce použiť aj pri čistení omietok fasád. Prvoradé je odstránenie všetkých novodobých cementových omietok a farebných prevrstvení. Tieto sú ľahko identifikovateľné svojim zložením, farbou a štruktúrou. Čistenie odporúčame realizovať mechanicky s primeraným citom a pozornosťou, aby nedochádzalo k zbytočným stratám primárnych vrstiev.

Rovnako bude nutné odstrániť z povrchu murív aj všetky zdevastované a hmotovo rozrušené primárne omietky z dôvodu ich celkovej nestability. Jedná sa hlavne o situácie v dolnej tretine povrchov fasád, ktoré sú najviac poškodené vlhkosťou.

Po realizácii čistenia bude nutné stabilizovať, resp. konsolidovať existujúce fragmenty primárnych omietok s ich výzdobou. Na ich upevnenie navrhujeme použiť injekčnú zmes Calxnova. Uvoľnené okraje navrhujeme fixovať bežnou vápennou omietkou. Povrchové spevnenie je nutné realizovať podľa potreby postupným napúšťaním povrchov vhodným penetračným roztokom, napr.

roztokom axilátu Sokrat 2808. Je možné použiť aj iné penetračné roztoky s cieľom dosiahnutia spevneného materiálu s podmienkou jeho paro-priepustnosti.

Tmelenie navrhujeme realizovať dvojvrstvovo. V prvej fáze zrealizovať jadro omietky v požadovanej skladbe, t. j. pojivo z haseného vápna a plnivo vhodnej frakcie. Znovu je možné použiť hotové zmesi certifikovaných firiem určených na rekonštrukciu historických objektov. Podmienkou použitia týchto zmesí je aj možnosť absorbovať dodatočne pridané plnivo, napr. štrk, alebo drť bez zmeny vlastností. Vrchnú finálnu vrstvu navrhujeme realizovať celoplošne na povrch fasády administratívneho traktu.

Záverečnú farebnosť navrhujeme realizovať soksilikátovými farbami firmy Keim, pričom samotná farebnosť bude konzultovaná s metodikom príslušného Krajského pamiatkového úradu v Žiline. Návrh ponecháva možnosť prezentovať staršiu vývinovú etapu vo forme sondy na južnej fasáde južného krídla objektu. Rovnako ponecháva otvorenú možnosť prezentácie kvádrovania na západnej fasáde – čo je možné upresniť až po zhodnotení výsledkov Pamiatkového výskumu.

VII. Fotografická dokumentácia predmetu reštaurovania

ZOZNAM FOTOGRAFII

1. Východná fasáda západného krídla administratívneho traktu – celok
2. Severná fasáda južného krídla administratívneho traktu – celok
3. Nárožie západného krídla s masívnym pyramídovým operákom
4. Fasáda pristavaného schodiska na fasáde západného krídla
5. Detail poškodenia fasády
6. Detail poškodenia fasády
7. Detail kamenného muriva zo zvyškami ložnej malty
8. Detail zvyšku asfaltovej izolácie fasády
9. Detail štruktúry omietky a náteru na ostení okna severnej fasády južného krídla
10. Detail novodobých prevrstvení s poškodeniami
11. Detail štruktúry povrchu omietky pod novodobými prevrstveniami
12. Detail štruktúry povrchu omietky pod novodobými prevrstveniami
13. Detail tvaru okna schodiska
14. Detail zámurovky otvoru na fasáde pristavaného schodiska
15. Vybúraný otvor pod schodiskom
16. Priestor podchodu s viditeľným stavom omietok a náterov
17. Priestor podchodu s viditeľným stavom omietok a náterov
18. Detail dekoratívnej výzdoby portálu a tvaroslovia
19. Južná fasáda južného krídla administratívneho traktu – celok
20. Detail fasády s viditeľnými poškodeniami omietok
21. Detail fasády s viditeľnými poškodeniami omietok
22. Detail prezentovanej staršej vrstvy omietky na fasáde zo zošíkmeným okenným otvorom
23. Detail rekonštruovanej kvadrovanej výzdoby na západnej fasáde západného krídla objektu

VIII. Rozhodnutie Krajského pamiatkového úradu, na základe ktorého bol reštaurátorský výskum vykonávaná

IX. Osvedčenie reštaurátora

ORAVSKÝ HRAD - ADMINISTRATÍVNY TRAKT
ÚZPF Č. 237/19.
ORAVSKÝ PODZÁMOK 1

REŠTAURÁTORSKÝ VÝSKUM A NÁVRH NA REŠTAUROVANIE
VYBRANÝCH KAMENNÝCH ARCHITEKTONICKÝCH PRVKOV
V EXTERIÉRI

Lipták

Mgr. art. Ondrej Lipták
Máj-júl 2019

OBSAH

I. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O PAMIATKE

Foto - stav pred reštaurovaním

II. POPIS OBJEKTU VÝSKUMU

III. REŠTAURÁTORSKÝ VÝSKUM

1. Základné technické údaje:

1.1 Predmet výskumu

1.2 Materiály

1.3 Rozmery

2. Metodika výskumu:

2.1 Cieľ výskumu

2.2 Použité metódy výskumu

3. Rozpis jednotlivých stupňov prieskumu:

3.1 Stručné zhodnotenie obhliadky a sondáže jednotlivých častí objektu.

3.2 Petrografický rozbor hornín.

IV. VYHODNOTENIE VÝSLEDKOV REŠTAURÁTORSKÉHO VÝSKUMU

V. NÁVRH NA REŠTAUROVANIE

VI. TEXTOVÉ PRÍLOHY

Rozhodnutie KPU.

Osvedčenia o špecializácii.

I. ZÁKLADNÉ IDENTIFIKAČNÉ A TECHNICKÉ ÚDAJE O PRED- METE REŠTAUROVANIA

1. Názov pamiatky /prípadne vžitý názov/:	Oravský hrad - Administratívny trakt
2. Číslo ÚZPF:	237/19
3. Typ pamiatky:	stavebný objekt, hrad
3.1. Predmet výskumu:	kamenné prvky v exteriéri objektu.
3.2. Rozmery	V prípravnej dokumentácii
3.3. Datovanie:	16. – 19.storočie
4. Umiestnenie pamiatky:	
4.1. Kraj:	Žilinský
4.2. Okres:	Dolný Kubín
4.3. Lokalita:	Oravský Podzámok
4.4. Ulica:	Oravský Podzámok
4.5. ČÚZ objektu:	1
4.6. Parcelné číslo:	1
5. Majetkovo právne vzťahy:	
5.1. Správca:	Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava, Hviezdoslavovo nám. č. 1692/7, Dolný Kubín

NÁLEZOVÝ STAV - KAMENNÉ PRVKY - OSTENIA, FASÁDY NA NÁDVORÍ

Východná fasáda objektu

Severná fasáda objektu

NÁLEZOVÝ STAV - KAMENNÉ PRVKY - OSTENIA, FASÁDY NA NÁDVORÍ

Portál do podjazdu na severnej fasáde

Portál do podjazdu na severnej fasáde

NÁLEZOVÝ STAV - KAMENNÉ PRVKY - OSTENIA, FASÁDY NA NÁDVORÍ

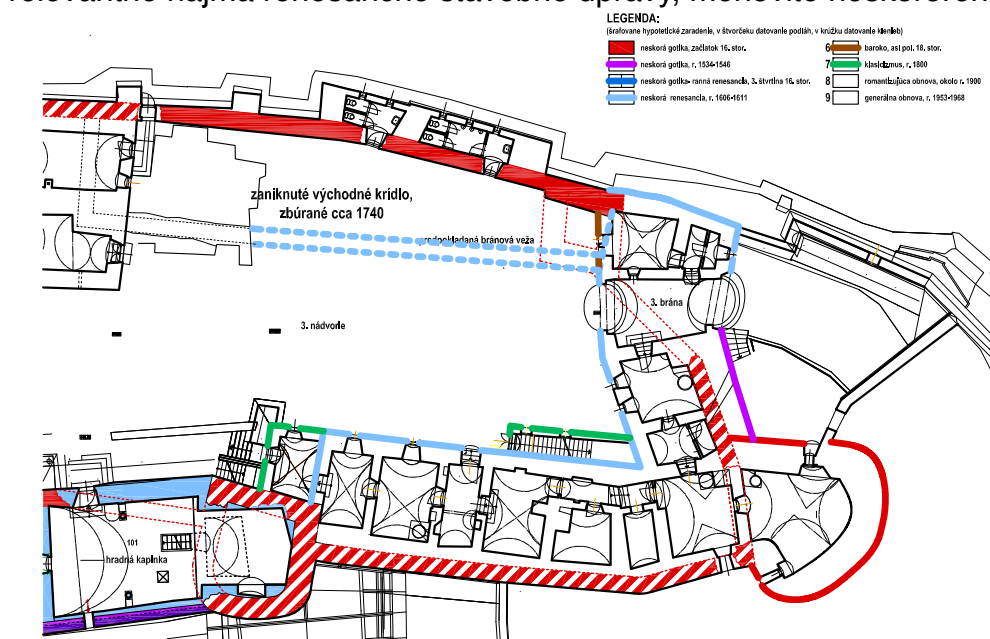

Južná fasáda - portál do podjazdu a výzdoba

II. POPIS OBJEKTU VÝSKUMU

Architektonicko historický vývoj predmetnej časti Oravského hradu je paralelne spracovávaný v čase vykonávania reštaurátorského prieskumu. Reštaurátor mal k dispozícii niektoré závery kolektívu autorov. Z hľadiska reštaurátorského výskumu predmetných prvkov sú relevantné najmä renesančné stavebné úpravy, menovite neskororenesančná stavebná etapa

- 1616

zdroj: Michal Šimkovic

V uvedenom výskume je prezentovaný aj súpis hodnotných prvkov, ktorý sa osobitne venuje aj kamenným architektonickým článkom a slúži tým ako zdroj pri výbere rozsahu tohto reštaurátorského výskumu kamenných prvkov. Z tohto súpisu boli vybraté nasledovné prvky:

Kamenné detaily v exteriéri administratívneho krídla Oravského hradu.

Severovýchodná (nádvojná) fasáda - vstup do II. NP - pravouhlý (renesančný?) portál s profiláciou - lištou po obvode, v spodnej tretine s pravouhlým zalomením nad soklom, sokel na čelnej strane vyzdobený zrkadlom. Sokel dosadá na dva kamenné kvádre a pod nimi je osadený prah s jednoduchým polooblúkovým profilom nosa. Portál vykazuje formálne znaky renesančného slohu, ale nachádza sa v prístavbe schodiska datovanej do r.1800.

Severovýchodná (nádvojná) fasáda - vstup do I. NP - pravoúhly (renesančný?) portál so svetlíkom, bez profilácie, zachované časti: ostenia, preklad, prah. Výšku osadenia portálu vyrovnávajú tri stupne, ich súčasná forma sa viaže k poslednej veľkej úprave hradu v 50. rokoch 20. storočia. Tiež svetlík alebo jeho vrchná časť môžu byť z neskorších stavebných etáp. Súčasná osadenie kompromituje pôvodné formy a rozmery. Predpokladáme rovnaký rozmer profilu na osteniach aj preklade. Segmentový oblúk nad svetlíkom je pravdepodobne z neskoršieho obdobia.

Severozápadná fasáda - vstup do podjazdu - portál s plným oblúkom. Portál je tvorený zo siedmich kamenných blokov. Dva zvislé kvádre po stranách tvoria základ pre dosadenie oblúka, tvoreného piatimi vytvarovanými blokmi. Profil portálu je obdĺžnikový, zo strany otvoru sú obe hrany skosené. Jednotlivé bloky majú rovnakú šírku aj hĺbku a aj ich dĺžka je približne rovnaká.

Juhovýchodná fasáda - okno kamenné, pravouhlé s mrežou. Jednoduchá kvadratická suprafenestra bez profilácie dosadá na dvojicu ostení. Medzi ostentami je v spodnej časti osadený

parapet. V polovici svetlého otvoru je osadená mreža, tvorená plochou tyčou, z oboch strán je jej okraj vyzdobený zásekmi vyhnutými od osi v cca 45°uhle vzájomne protismerne. Výzdoba pripomína rastlinné výbežky, ale spĺňa aj praktický zabezpečovací účel.

Juhovýchodná fasáda - erb Juraja Thurzu a jeho manželky Alžbety Cobarovej. Obidva erby sú reliefne spracované a situované do architektonickej edikuly s rovným profilovaným štítom a dvojicou pilastrov z rastlinným ornamentom (motív viniča). Pilastre dosadajú na sokle a vlys, oboje s rastlinným ornamentom a profilované pätky zdobené motívom povrazca. Celé architektonické riešenie okolo erbu pripomína okno. Vlastné erby sú tvorené erbovým štítom (v prípade thurzovského erbu štvrtým), na ktorý dosadá turnajová prilba s klenotom a monile (v prípade thurzovského erbu sú prilby dve). Od prilieb sa táhá po bokoch štítu ornament v tvare listov.

Medzi oboma erbami je osadená nápisová doska s latinským textom.

„OPTIMA CUSTOD A PIETAS/. SACRATISS PRINCIPE ACDD V.ATTHIA DEIGRA/ EL ROMANOR IMPER SEM RAVG GERMAN. HUNGA/ BOHEM Q REGE A FELR REGNA ANTE/ OPUS HO OGDECENS/ ILLRMUS COMES ACD.D.GEORGIVS THURZO B REGNI HVNGARI PALATINUS ET IVDEX MANORN DE ARVA PREIVS OO COTTVS SUPREMVVS ACPER PETV/COMES SCRO MATTIS INTIVVS CONSILIAR ET PER/PER HVNGAR LOCV TENENS .S SVMTIBVS PROPRIIS E../CICVRAVIT ANNO DOMINI M.DC.XVI/NIL VALETH HVMANVS LABOR EXCVBVEO .ERENNE/NOS DEVS OMNIPOTENS NIRE QTEGATA“

Slovenský preklad je v zásade nasledujúci:

„Najlepšia stráž je zbožná láska (Pietas). Za vlády bohabojného pána Mateja, z božej milosti zvoleného rímskeho cisára, a tiež vznešeného cisára nemeckého, kráľa uhorského a českého, šťastne viáduceho. Toto nové dielo vlastným nákladom postavil osvietený gróf a nábožný pán Juraj Turzo z Betlanoviec, palatín uhorského kráľovstva, stály sudca Kumánov, teraz doživotný a trvalý zemepán Oravy, jej najvyšší dedičný župan, dôverný tajný radca jeho cisársko - kráľovského veličenstva a jeho zástupca v Uhorsku. Nemá ceny ľudská práca a bdelosť, keby nás nechránil a nepomáhal nám všemohúci Boh.“ Z textu vyplýva súvislosť s stavbou opevnenia a tzv. tretej brány.

Nad nápisovou doskou a dvojicou erbov je osadená reliéfne spracovaná hlava leva z frontálneho pohľadu. Hlava je spracovaná technikou basreliefu so štylizovaným výrazom a jemne vypracovanými detailami hrivy. Chýbajúce tvary v spodnej časti naznačujú sekundárne osadenie.

Podľa dostupných zdrojov boli tieto kamenné články (erby, nápisová tabuľa a reliéf hlavy leva) osadené na dnešné miesto po polovici 20. storočia.

Podrobnejší popis prvkov je vo architektonicko-historickej výskumovej časti prípravnej dokumentácie pre komplexnú rekonštrukciu predmetnej časti objektu. Ďalšie popisy okolitých omietok, ich stavu a návrh riešenia ich obnovy sa nachádzajú v dokumente „Návrh na reštaurovanie pamiatky Administratívny trakt Oravský podzámok - Oravský hrad“, 2018, Mgr. art. Rudolf Boroš.

III. REŠTAURÁTORSKÝ VÝSKUM.

Reštaurátorský výskum prebiehal na základe zámeru správcu pamiatky - Oravského múzea P. O. Hviezdoslava, Hviezdoslavovo nám. č. 1692/7, Dolný Kubín – obnoviť Oravský hrad, ktorý je v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, zapísaný pod č. 237/1-27 - pričom predmetný objekt tzv. Administratívny trakt je vedený pod č. 237/19.

K zámeru obnovy vydal Krajský pamiatkový úrad Žilina (ďalej len príslušný KPÚ) rozhodnutie o zámere. Následne (na základe výsledkov reštaurátorského výskumu) bol spracovaný Návrh na reštaurovanie. Reštaurátorský výskum má byť zameraný na zhodnotenie technického stavu predmetnej časti pamiatky, stavu omietkových vrstiev a súčasnej výmalby, overenie existencie prípadných starších farebných pigmentov, resp. maľovanej výzdoby, identifikovanie a zhodnotenie sekundárnych zásahov. K uvedenému dokumentu vydal KPU Žilina rozhodnutie zo dňa 4. 3. 2019 (č. konania KPUZA-2019/3998-2/4913/PIE). V tomto rozhodnutí úrad predpísal vypracovanie a predloženie samostatného Návrhu na reštaurovanie kamenných článkov na objekte.

Následujúci dokument je vypracovaný na základe tejto požiadavky v súlade so zákonom č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len pamiatkový zákon), ktorým sa mení a dopĺňa pamiatkový zákon a zároveň aj s vykonávacou Vyhláškou MK SR – č. 253/2010 Z. z. - § 5, bod 2 (ďalej len Vyhláška).

1. ZÁKLADNÉ TECHNICKÉ ÚDAJE:

Reštaurátorský výskum je účelový pre zistenie a zadokumentovanie stavu a prípadnej pôvodnej farebnosti kamenných článkov. Výskum je realizovaný na kamennej hmote. Pre prehľadnosť sú jednotlivé časti popisované samostatne.

- 1.1. Predmet výskumu: kamenná hmota a prípadné vrstvy náterov.
- 1.2. Materiály: kamenná hmota, nátery, kovové prvky
- 1.3. Rozmery: podrobnejšie vid' rozpis výskumu

2. METODIKA VÝSKUMU:

2.1. Cieľ výskumu

Cieľom reštaurátorského výskumu je priniesť informácie o stave a zachovalosti pôvodnej hmoty a výzdoby, primárnych vrstiev a zistenie rozsahu originálu a druhotných zásahov - sekundárnych vrstiev. Tento výskum nie je komplexným reštaurátorským výskumom celého objektu, predmetom sú kamenné prvky v renesančnej časti, na základe požiadavky vlastníka. Ako súčasť ďalšieho reštaurovania môže byť prieskum podľa potreby rozšírený na iné miesta v objekte. Na predmete prieskumu budú vykonané nedeštruktívne a deštruktívne metódy prieskumu. Jednotlivé časti sú popisované samostatne,

2.2. Použité metódy výskumu:

nedeštruktívny prieskum:

- vizuálne pozorovanie a fotografický a grafický záznam

deštruktívny prieskum:

- sondáž, fotografický a grafický záznam

petrografický rozbor hornín:

- odobratie vzoriek pre analýzu

- vzorky budú posúdené na príslušnom odbornom pracovisku

3. ROZPIS JEDNOTLIVÝCH STUPŇOV VÝSKUMU:

3.1.

- Obhliadkový prieskum - pozorovanie predmetov za pomoci zväčšovacích prostriedkov a rôznych druhov osvetlenia.
- Sondážny výskum podľa potreby - stratigrafia (vysvetlivky k jednotlivým vrstvám)
- Popis realizovaných sond, nálezy
- Súčasný stav

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na severovýchodnej fasáde

- vstup do I. NP

Nálezový stav:

Pravoúhly vstupný portál je osadený na interiérovej strane muriva. Dverný otvor je vyplnený drevenými dverami, tvorenými profilovanými doskami kladenými šikmo z oboch strán smerom k stredu. Drevo je spevnené železnými nýtmi.

Drevo je zoschnuté a nesie známky pôsobenia poveternostných vplyvov. Povrchová úprava je poškodená, kovové prvky nesú ochranný náter, cez ktorý prechádza miestami korózia. Dverná výplň pochádza pravdepodobne z neskorších etáp.

K portálu vedú tri schodiskové stupne. Vrchnú stranu každého z nich tvorí niekoľko kamenných dosiek uložených vedľa seba. Súčasné riešenie schodiska je produktom neskorších stavebných etáp.

Nie je vylúčená existencia stašieho architektonického prvku v hmote schodiska. Sonda do vnútra nebola z vykonaná z dôvodu aktívneho použitia vstupu. Je plánované doskúmanie schodiska počas prác na rekonštrukcii fasád.

Samotný portál - najmä bočné ostenia - sú v súčasnosti časťou svojej hmoty ponorené do bokov dverného výklenku. Predpokladáme rovnakú hmotu v reze na všetkých kamenných dielov portálu. Na vrchnej strane prahu je sekundárne osadená tenká kamenná dlažba.

Riešenie nadsvetlíku vypovedá o jeho sekundárnej úprave, jeho výška a zakončenie nekorešponduje hmotovo s ostatnými časťami portálu, najmä s prekladom.

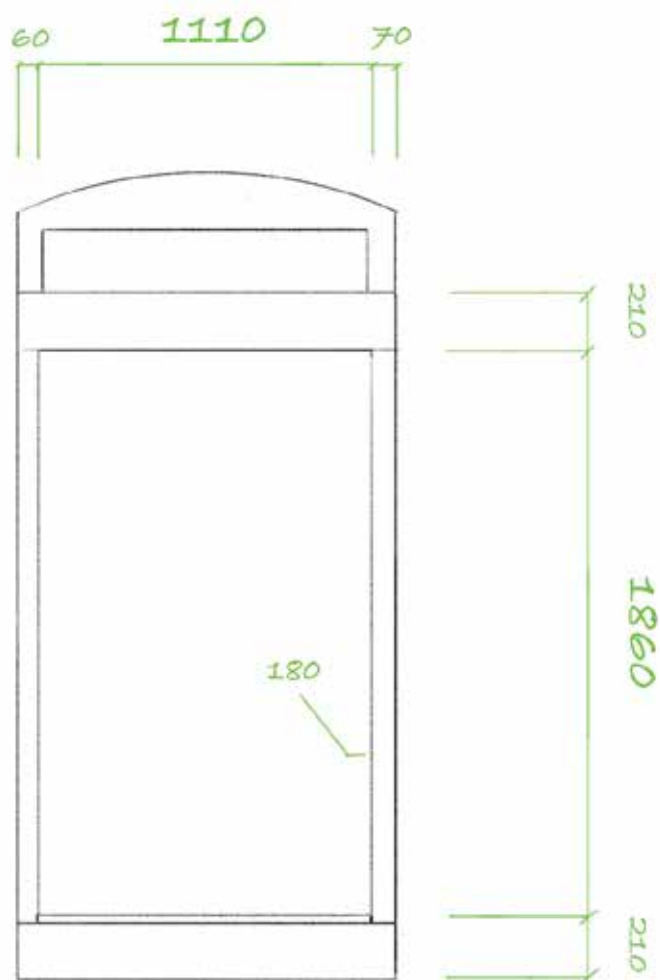
Nie je možné potvrdiť s istotou primárnu existenciu svetlíka, aj keď obdobné riešenia sú v dobe vzniku pomerne časté.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na severovýchodnej
fasáde

- vstup do I. NP

Rozmery.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na severovýchodnej fasáde
- vstup do I. NP

Nálezový stav (pokračovanie):

Formy kamenných prvkov portálu sú na viacerých miestach narušené. Poškodenia sú sústredené na vrchnej strane nadpražia a najmä v spodnej časti na bočných osteniach a bloku tvoriacom vstupný prah. Charakter poškodení je hlavne narušenie povrchovej hmoty materiálu z dôvodov pôsobenia poveternostných vplyvov. Pôvodné architektonické formy sú v týchto miestach kompromitované úbytkom kameňa. Povrch je v stave progresívneho zvetrávania aj napriek pravdepodobným ošetreniam v minulosti. V spodnej časti sa nachádzajú zvyšky vápených náterov. Sú sekundárneho charakteru - prevedené aj v hĺbkach narušeného povrchu. Na mnohých miestach vidíme cementové tmely,

ktoré s istotou spôsobili ďalšiu degradáciu povrchu kameňa, na ktorý boli nanesené. Poškodenia sa vo veľkej miere viažu na miesta, kde sa vo vyššej miere zhromažďuje sneh, alebo voda. Tieto podmienky spolu s prirodzenou vlastnosťou pieskovca - zvýšenou nasiakavosťou spôsobujú hlbšie narušenie kamennej hmoty, ktorá sa vo vrstvách oddeľuje od základného bloku.

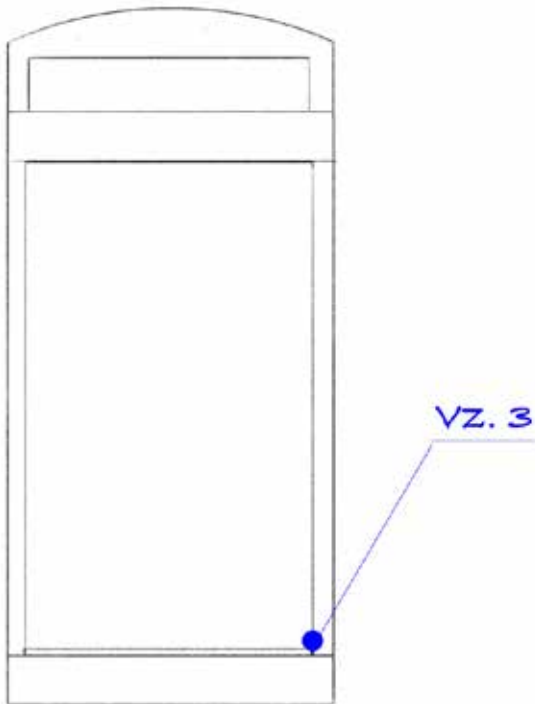

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na severovýchodnej fasáde

- vstup do I. NP

- miesto odobratej vzorky pre petrografický rozbor

Portál na severovýchodnej fasáde

- vstup do I. NP

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na severovýchodnej fasáde

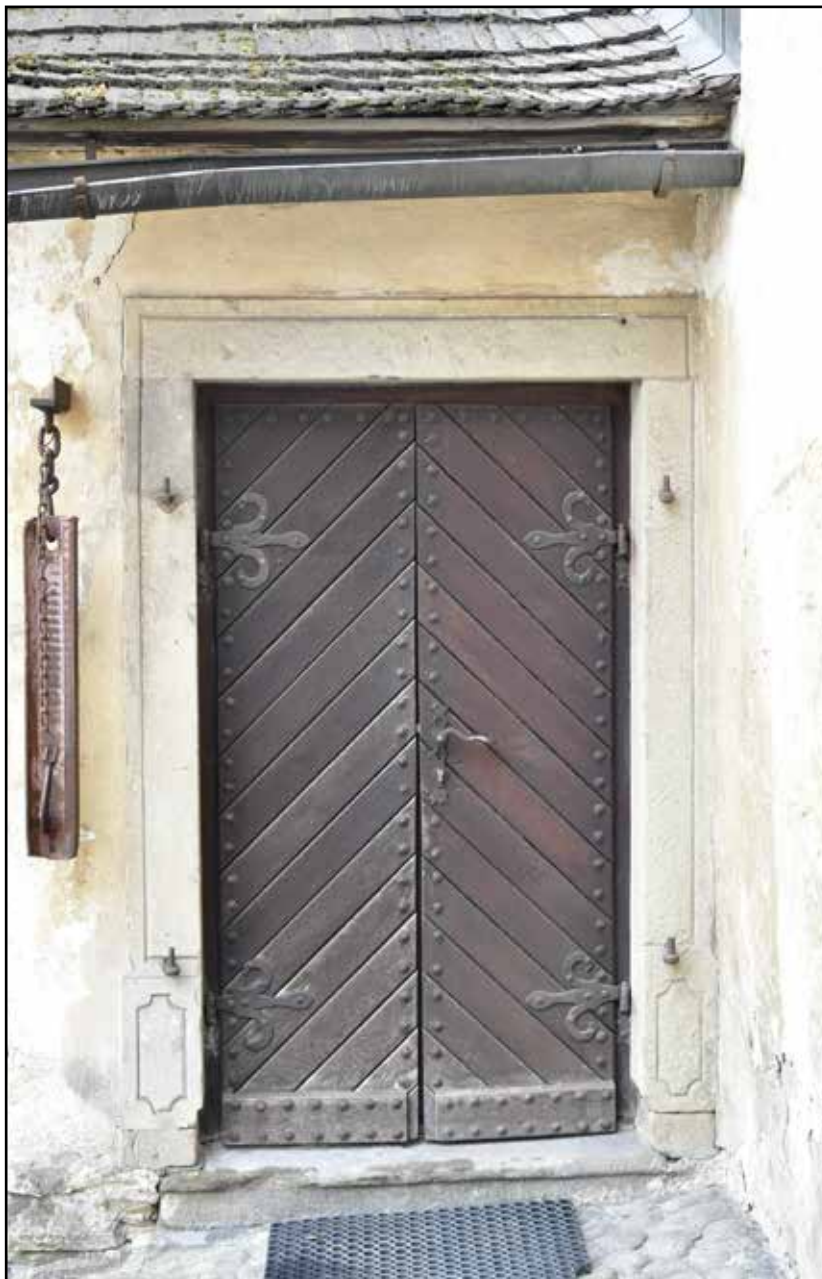
- vstup na schodište do II. NP

Nálezový stav:

Pravoúhly vstupný portál je osadený na fasádnej strane muriva. Dverný otvor je vyplnený drevenými dvojkrídlými dverami, tvorenými profilovanými doskami kladenými šikmo z oboch strán smerom k stredu. Drevo je spevnené železnými nýtmi. Dvere sú osadené prostredníctvom železných pántov v rastlinnom tvare. Kovové prvky boli opatrené kováčskou povrchovou úpravou - v súčasnosti na niekoľkých miestach vidíme prestupujúcu koróziu. Na povrchu dverí je zachovaná lazúrna (laková) úprava. Charakter dverí a kovových prvkov naznačuje, že ide o historizujúcu repliku vytvorenú v 20. storočí.

Samotný portál má približne rovnakú hmotu v reze na všetkých kamenných dieloch. Profilácie a tvarové riešenia sú dobre čitateľné aj keď na mnohých miestach doplnené sekundárne. súčasná omietka v okolí je dotiahnutá až ku kamennej hmote. Architektonické riešenie v spodnej časti vykazuje známky možných úprav alebo preosadenia oproti pôvodnému riešeniu.

Na zvyslých osteniach sú približne v jednej štvrtine zvrchu i zospodu osadené železné pánty - pravdepodobne pre osadenie mreže. Hypotetická existencia dverí je nepravdepodobná, osadenie by esteticky narušilo línie profilácií portálu. Kovové prvky sú bez povrchovej úpravy, pokryté korozívnymi produktami - oxidmi železa.

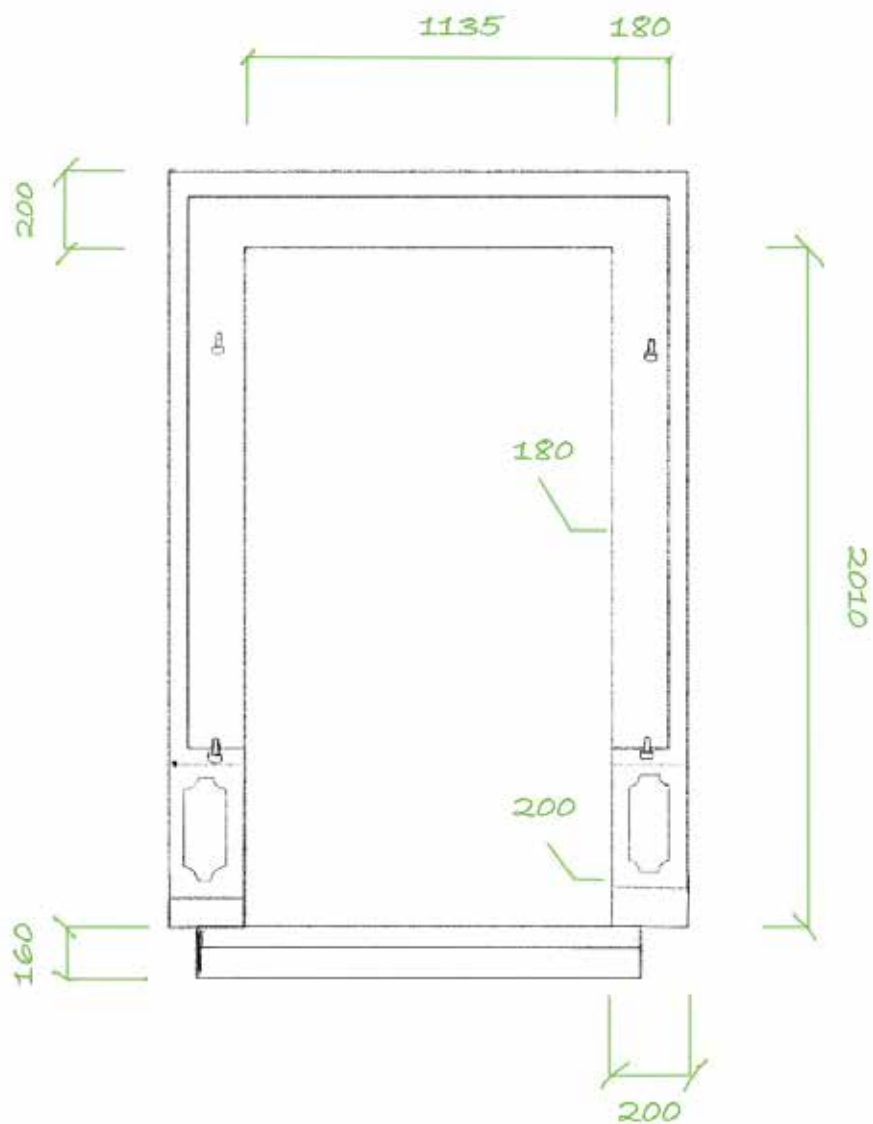

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na severovýchodnej
fasáde

- vstup na schodište do II.

NP

Rozmery.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na severovýchodnej fasáde
- vstup na schodište do II. NP

Nálezový stav (pokračovanie):

Formy kamenných prvkov portálu sú na viacerých miestach narušené. Poškodenia sú sústredené na vrchnej strane pravého ostenia, nad osadením železného pántu, kde sa nachádza veľký tmel na báze piesku a cementu. Pánt je na tomto mieste sekundárne osadený do cementovej malty. V spodnej časti je povrch dobre zachovaný, kamenársky rukopis, modelácia a hrany sú dobre čitateľné.

Ľavé ostenie vykazuje poškodenie modelácie a povrchu kamennej hmoty najmä v spodnej časti na sokli. Celkovo je povrch a jeho remeselné spracovanie na ľavej strane zachované horšie.

Nadpražie - preklad je len čiastočne poškodený na povrchu. Modelácia a ostrosť líní je zachovaná v uspokojivej miere. Vačšie poškodenie, spôsobené nevhodným vrtaním diery, je na pravej strane prekladu. Na niekoľkých miestach sú viditeľné tmely na báze piesku a cementu.

Najviac poškodenou časťou portálu je kamenný prvok tvoriaci prah vstupu. Na pravej strane absentuje časť profilu - nosa s polooblúkovým prierezom a na viacerých miestach je profil tvarovo zmenený používaním. Prachové a uhlíkové depozity sa sústreďujú najmä v tejto časti. Ostatné miesta sú pokryté depozitom len v menšej miere.

Na povrchu portálu boli nájdené zvyšky vápenného náteru, väčšie fragmenty tejto povrchovej úpravy sa ukázali na miestach, kde bol odstránený cementovo - pieskový tmel.

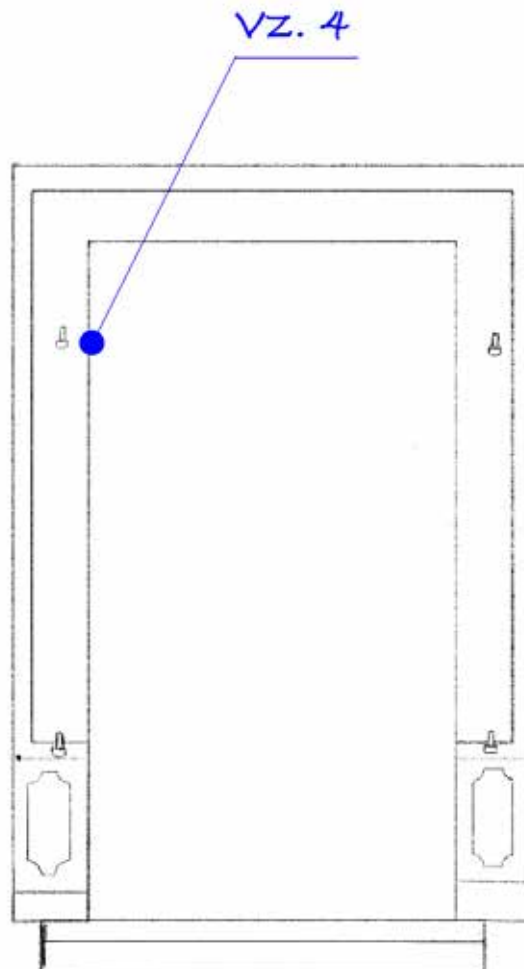
3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na severovýchodnej fasáde

- vstup na schodište do II.

NP

- miesto odobratej vzorky
pre petrografický rozbor

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

- severozápadný pohľad

Portál na severozápadnej fasáde - vstup do podjazdu

Nálezový stav:

Vstupný portál zaklenutý plným oblúkom je osadený na fasádnej strane muriva. Vnútorňý otvor je bez výplne. V hmote nie sú osadené žiadne kovové prvky ani zahĺbenia naznačujúce osadenie brány alebo mreže v minulosti. Na základe dostupných prameňov bola predmetná tzv. tretia brána, ktorej súčasťou je i ostenie portálu, osadená padacím mostom. Tento prvok sa zrejme nachádzal z druhej strany podjazdu - dnes je na tejto južnej fasáde portál tvorený omietkou vytvarovanou do podoby armovania.

Samotný portál má v reze približne štvorcový tvar na všetkých kamenných dieloch. Kamenné ostenie pozostáva zo siedmich častí. Na dva zvislo postavené kvádre dosadajú na každej strane po dva oblúkové segmenty, ktoré sú v strede vzopreté širokým klenákom. Dĺžka jednotlivých segmentov je približne rovnaká. Z čelného pohľadu pôsobí dĺžkový pomer všetkých dielov proporčne rovnako. Tvarové riešenia sú čitateľné aj keď na mnohých miestach poškodené alebo doplnené sekundárne. Posuny v línii jednotlivých na seba osadených blokov sú viditeľné na troch miestach, na mieste prechodu klenáku do ľavej i pravej strany a na mieste dosadania časti oblúka na ľavú zvislú oporu. Menší posun je aj na náprotivnej strane v súbehu pravej opory a oblúka. Súčasná omietka v okolí je dotiahnutá až ku kamennej hmote. V spodnej časti pravého zvislého ostenia je ku kameňu pripojený betónový stupeň vysoký cca 20 cm. Nad oblúkom portálu bola bola pri sondáži pre architektonicko-historický výskum objavená línia v omietke, kopírujúca oblúk cca 20cm od línie kameňa

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

- juhovýchodný pohľad

Portál na severozápadnej fasáde - vstup do podjazdu

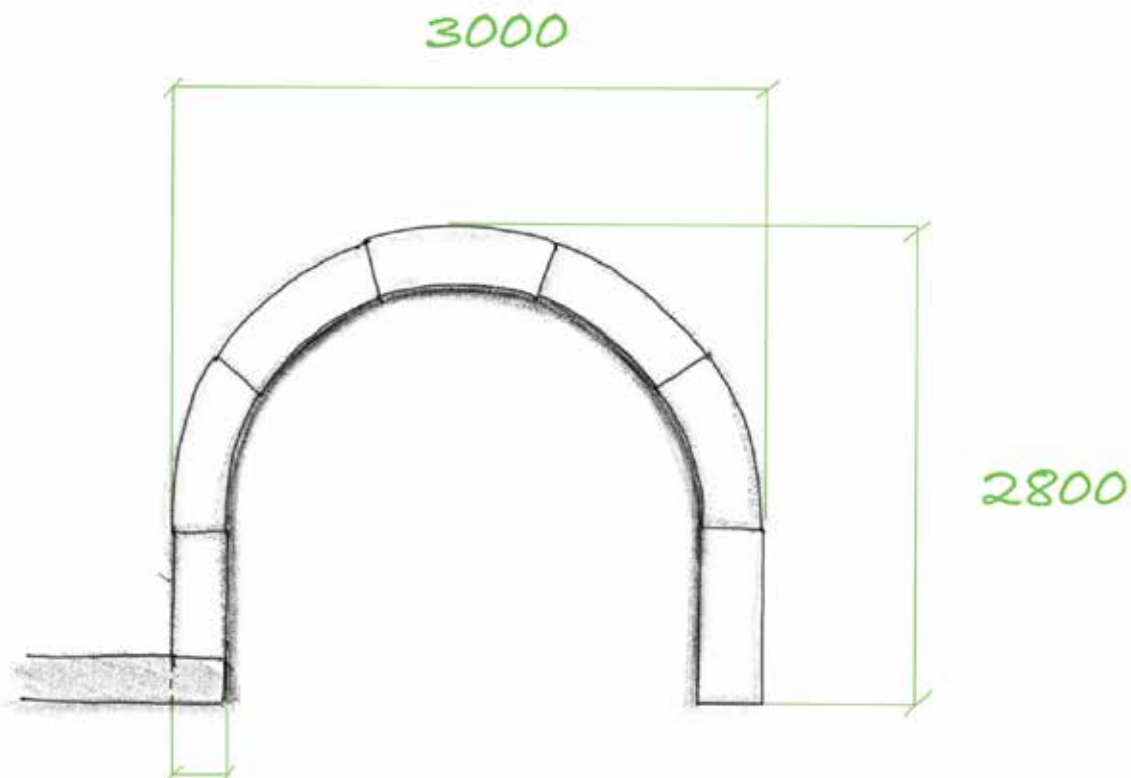
Nálezový stav

(pokračovanie):

Povrch kamennej hmoty a pôvodné formy sú na mnohých miestach poškodené. Hrany kamenných blokov alebo skosenia sú prerušované miestami s úbytkom kameňa. Aj rovinné plochy s kamenárskym rukopisom sú na mnohých miestach pod pôvodnou niveloletou - kameň sa dlhodobým pôsobením poveternostných vplyvov odlupuje vo vrstvách. Na povrchu vidíme aj vrstvy depozitov. V spodnej časti oboch zvislých ostení sa okrem úbytku kamennej hmoty nachádza aj biokorózia - zelený povlak. Tento problém naznačuje zvýšenú vlhkosť v spodnej časti.

Na povrchu portálu boli nájdené zvyšky vápenného náteru, aj stopy po novších farebných úpravách. Farebné úpravy sa nachádzajú aj na poškodenom povrchu, ide o sekundárne vrstvy.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na severozápadnej fasáde

- vstup do podjazdu

- rozmery

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na severozápadnej fasáde
- vstup do podjazdu

Nálezový stav:

- detaily poškodenia - chýbajúca kamenná hmota

Portál na severozápadnej
fasáde
- vstup do podjazdu

Nálezový stav:

- detaily poškodenia -
chýbajúca kamenná
hmota

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

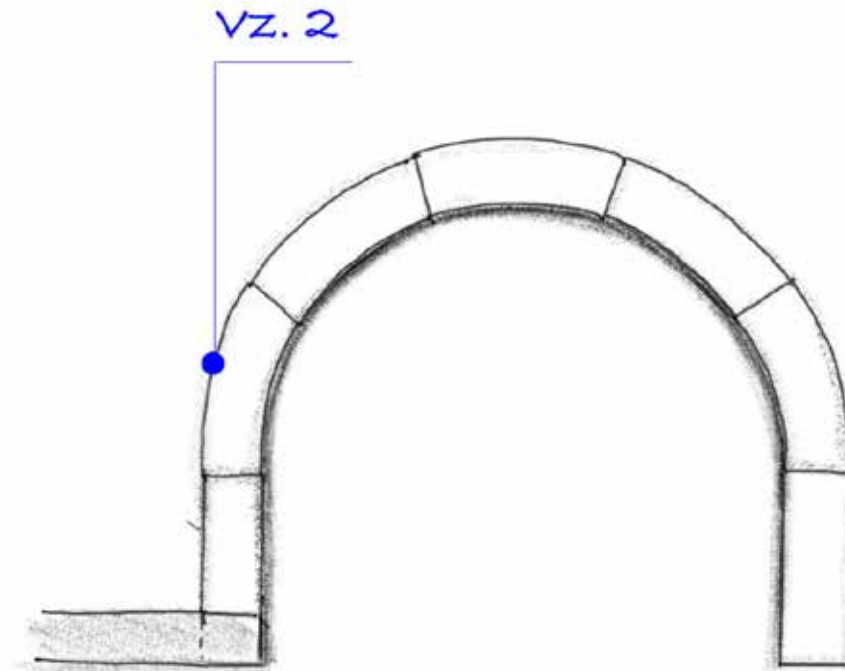
Portál na severozápadnej fasáde
- vstup do podjazdu

Nálezový stav:

- detaily poškodenia - chýbajúca kamenná hmota

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na severozápadnej fasáde
- vstup do podjazdu

- miesto odobratej vzorky pre petrografický rozbor.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Schody v podjazde

Nálezový stav:

Tri kvadratické kamenné stupne vedú k vstupu do objektu s omietkovým ostením a drevenou zárubňou a dverami.

Stupne sú poškodené povrchovo aj absenciou kamennej hmoty v dôsledku používania. Na mnohých miestach vidíme viazané depozity, sekundárne doplnky a tmely, ale súčasný stav je najmä výsledkom nedostatočnej starostlivosti a pôsobenia poveternostných vplyvov.

Schody v podjazde

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na juhovýchodnej fasáde - vstup do podjazdu.

Nálezový stav:

Portál bol zrejme dodatočne upravený pri pamiatkovej obnove. Ostenia sú tvorené omietkou - predpokladáme riešenie stavu a celkovej situácie počas realizácie prác na obnove fasádnych omietok.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Portál na juhovýchodnej fasáde - vstup do podjazdu.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Juhovýchodná fasáda
- celkový pohľad na vstup
do podjazdu a kamenné
članky v bezprostrednej
blízkosti.

Nálezový stav:

Z tohto pohľadu vidíme
osadenie kamenných
erbov, nápisovej dosky a
reliéfu hlavy leva v rovna-
kej vrstve omietky, ktorá
sa viaže k novším staveb-
ným úpravám. Na prvý
pohľad je pravdepodobné
osadenie (resp. opätovné
osadenie) týchto kamen-
ných prvkov v niektorom z
mladších období (pol. 20.
stor.). Malé okienko z mre-
žou je súčasťou fasády a
pravdepodobne jeho oste-
nia sú v súčasnosti jediné
zachované kamenné prvky
na oknách.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Erby na juhovýchodnej fasáde objektu.

Nálezový stav:

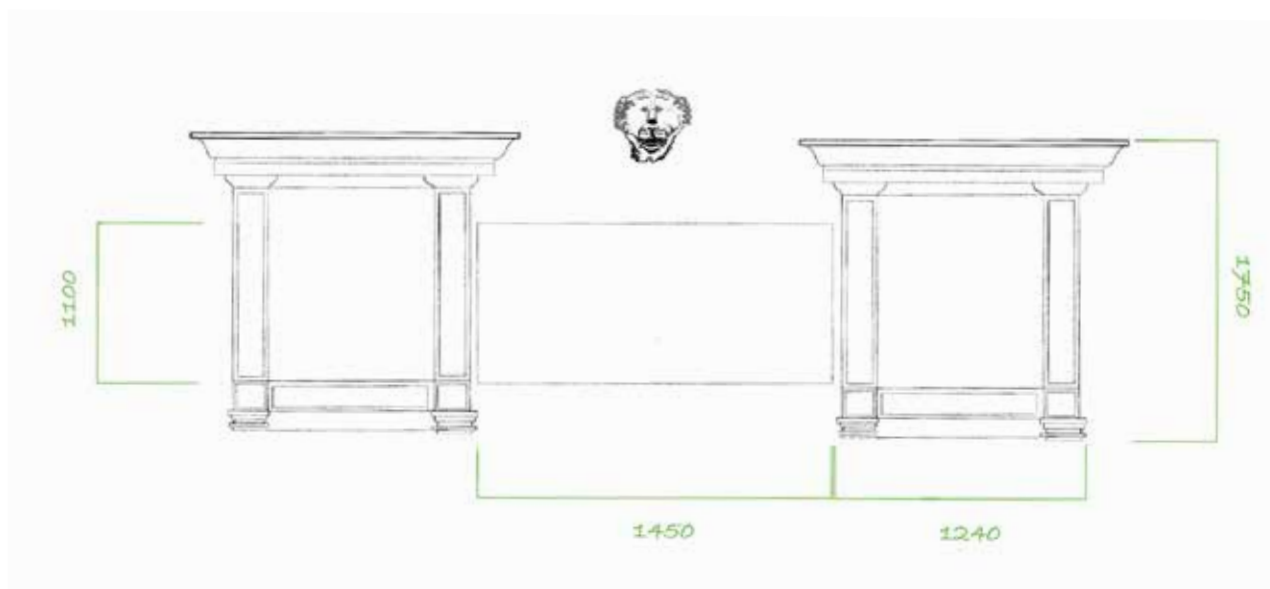
Bližšou obhliadkou bolo zistené sekundárne osadenie v stene fasády. Omietka bezprostredne dotiahnutá k okrajom kameňa je novodobá - podobná zmes sa objavuje aj na iných miestach v súvislosti s opravami.

Všetky predmetné prvky nad portálom na juhovýchodnej fasáde sú vytesané precíznym spôsobom s dôrazom na vykreslenie tvaroslovia a výzdoby do veľmi podrobných detailov. Takýto spôsob plastického stvárnenia by nebol možný bez použitia vhodného kameňa - v tomto prípade jemnozrnného pieskovca. Presná charakteristika materiálu je obsiahnutá v petrografickom rozboře.

Pri obhliadke z blízkosti bolo identifikované množstvo tmelov pochádzajúcich z mladšieho obdobia - pravdepodobne z reštaurátorského zásahu po 2. polovici 20. storočia. Povrch tmelov a zachovanej primárnej kamennej vrstvy je farebne zjednotený retušou - farebnou úpravou červeno hnedej farby. Táto farebnosť sa v súčasnosti presadzuje najmä na tmeloch, na zachovanom primárnom povrchu a modelácii vidíme čiastočne aj skutočnú farbu kameňa - svetlosivookrovú. Modelácia tmelov vykazuje úspešnú snahu o napodobenie primárnej modelácie. Na viacerých miestach ale vidíme aj poškodený primárny povrch.

Profilovaná rímsa prekladu je ochránená osadeným plechovým krytom - strieškou.

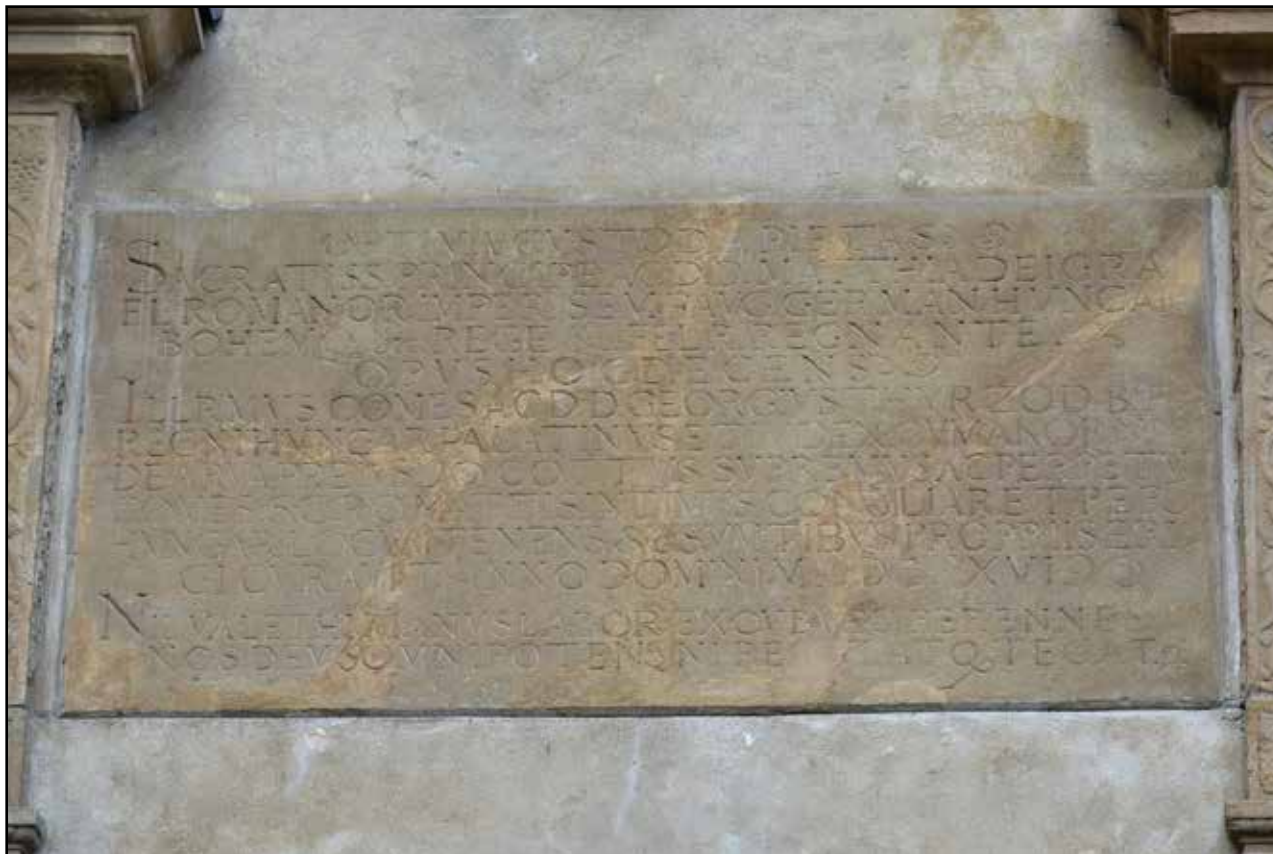
3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Erby na juhovýchodnej fasáde objektu.

- rozmery

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Erby na juhovýchodnej fasáde objektu.

- tabuľa s nápisom

Na povrchu vidíme línie pretmelených prasklín hmoty kamennej platne a farebný rozdiel doplnov a originálu.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Erby na juhovýchodnej fasáde objektu.

Na povrchu vidíme línie tmelov a farebný rozdiel doplnov a originálu.

Erby na juhovýchodnej fasáde objektu.

Na povrchu vidíme línie tmelov a farebný rozdiel doplnov a originálu.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Erby na juhovýchodnej fasáde objektu.

Na povrchu vidíme línie tmelov a farebný rozdiel doplnov a originálu.

Erby na juhovýchodnej fasáde objektu.

Na povrchu vidíme línie tmelov a farebný rozdiel doplnov a originálu.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Erby na juhovýchodnej fasáde objektu.

Na povrchu vidíme línie tmelov a farebný rozdiel doplnov a originálu.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Erby na juhovýchodnej fasáde objektu.

Poškodená primárna modelácia.

Sonda na povrchu kameňa - potvrdenie primárnej farebnosti materiálu a farebnosti doplnkov a retuší.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Erby na juhovýchodnej fasáde objektu.

- miesto odobratej vzorky pre petrografický rozbor

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Reliéf leva nad erbami na juhovýchodnej fasáde objektu.

Reliéf hlavy leva je vytesaný podobným spôsobom ako erby pod ním. Štylizované tvary zvieraťa kontrastujú s detailným prevedením hrivy alebo očí.

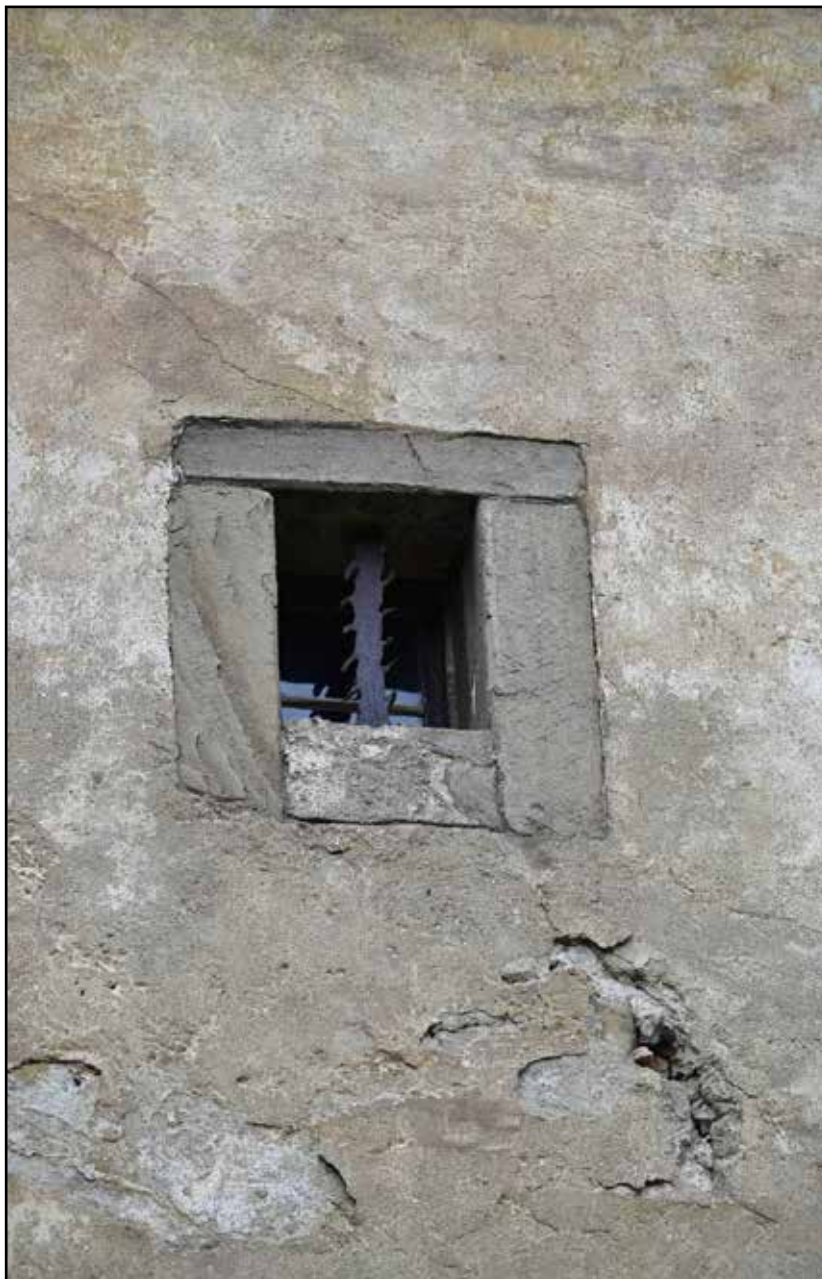
V spodnej časti je línia zlomu nepravidelná, čo naznačuje sekundárne osadenie, alebo že fragment bol súčasťou väčšieho celku, prípadne aj nemusí neprislúchať k reliéfom erbov a nápisovej tabuli. V dôsledku nemožnosti odobrať vzorku nie je presne určený materiál. Tento fakt bude vhodné napraviť pri samotnom reštaurovaní a doplniť tak reštaurátorský výskum.

Stav kamenného prvku je rovnaký ako pri erboch - plastické doplnky, retuš a farebné scelenie.

3.1. Obhliadkový prieskum / sondážny výskum podľa potreby / Popis realizovaných sond / nálezy / súčasný stav

Okienko s mrežou na juhovýchodnej fasáde objektu

Jednoduché pravouhlé okno bez profilácie vykazuje známky rozsiahleho poškodenia povrchu kamennej hmoty a je zachované v základných objemoch. Omietka v okolí je na vyššej nivelete ako kameň. Mreža vo forme plochého prúta so zasekávanou výzdobou rastlinneho charakteru je na povrchu pokrytá koróznymi produktami. V súčasnosti nie je možné určiť, ako bola povrchovo a farebne upravená. Na preklade vidíme prasklinu, ktorá sem prebieha až z okolitej omietky a pokračuje aj v spodnej časti smerom dole. Na pravom ostení vidíme zvýraznené vrstvy kameňa. V spodnej časti sa nachádzajú sekundárne plastické a farebné doplnky.

Portál na severovýchodnej fasáde

Portál na severozápadnej fasáde - vstup do podjazdu

Portál na juhovýchodnej fasáde - vstup do podjazdu.

Erby na juhovýchodnej fasáde objektu. - tabuľa s nápisom

Reliéf leva nad erbami na juhovýchodnej fasáde objektu.

Okienko s mrežou na juhovýchodnej fasáde objektu

3.2. Petrografický rozbor horniny:

Z viacerých objektov boli odobraté vzorky kameňa aby boli zastúpené pšetky použité materiály, a tieto boli následne odoslané na rozbor geológovi. Rozbor vzoriek vykonala fy. MILI Petrografia, RNDr. Lipovský Miroslav, ul. Koprivnická 11/23, 841 01 Bratislava. Rozbor pozostával z makroskopického popisu a vyhotovenia výbrusov hornín a ich popisov. Pôdorysy a rezy stavby pre označenie vzoriek boli prevzaté z prípravnej umelecko historickej dokumentácie.

**ROZBORY A SKÚŠKY PRÍRODNÉHO KAMEŇA, TECHNOLOGICKÉ
NÁVRHY NA REŠTAUROVANIE PRÍRODNÉHO A UMELEHO KAMEŇA
SWAROVSKI ELEMENTS, STRIEBRO, ŠPERKY, BIŽUTÉRIA, EZOTERIKA
VEĽKOOBCHOD S ČISTIČMI ŠPERKOV, MINCÍ A BIŽUTÉRIE
PANDORA STYLE, MINERÁLY A VÝROBKY Z MINERÁLOV
www.mili.sk www.milishop.eu mili@mili.sk**

**RNDr. Lipovský Miroslav, ul. Koprivnická 11/23
841 01 Bratislava, Tel. 0948 302 335**

***Petrografický rozbor vzoriek hornín
Oravský Hrad – administratívna časť.***

MILI Koprivnická 11
841 01 Bratislava
RNDr. LIPOVSKÝ Miroslav
IČO 17385067 IČ DPH SK 1020192734

Rozbory vykonal a fotograficky zdokumentoval

***RNDr. Lipovský Miroslav
geochemik a technolog
pre reštaurovanie kameňa***

V Bratislave, 25.6. 2019

1. Úvod

Na základe objednávky Mgr. art. Liptáka Ondreja sme vykonali petrografický rozbor vzoriek hornín z administratívnej časti Oravského Hradu..

Reštaurátor odobral vzorky hornín z poškodených častí pamiatky. Petrografický rozbor vzoriek hornín bol urobený formou makroskopického opisu vzorky. Vzorky boli rozdelené na viacero častí. Z jednej časti vzoriek bol vyrobený petrografický výbrus, ktorý sme podrobne mineralogicky v mineralogickom polarizačnom mikroskope opísali a fotograficky zdokumentovali. Z prvej časti vzoriek bol vyrobený petrografický výbrus, ktoré sme podrobne mineralogicky v mineralogickom polarizačnom mikroskope opísali a fotograficky zdokumentovali. Druhá časť vzoriek bola použitá na fyzikálno-chemické skúšky a merania.

2. Zoznam odobratých vzoriek -

<u>Označenie vzorky</u>	<u>Miesto odberu</u>	<u>Názov horniny</u>
č. 1	z erbu (pravý erb, ľavý horný roh)	svetlohnedý kremenný pieskovec
č. 2	portál oblúk veľký, z nádvorja, vrchná časť	svetlohnedý kremenný pieskovec
č. 3	portál, dolná časť pravého ostenia	svetlohnedý kremenný pieskovec
č. 4	portál, v strede ľavého ostenia	svetlohnedý kremenný pieskovec

3. Petrografický rozbor

Svetlohnedý jemnozrnný kremenný pieskovec -- vzorky č. 1,2,3,4

Makroskopický opis:

Jemnozrnná úlomkovitá sedimentárna psamitická hornina svetlohnedej farby. Veľkosť stmelených zŕn cca 0,2-0,3 mm. Textúra horniny je nevýrazne vrstevnatá. Hornina je rovnomerne zrnitá, dobre granulometricky vytriedená. Zrná sú ostrohranné až čiastočne zaoblené. Hornina sa nerozpúšťa a nereaguje v 3 % HCl. Prevažná časť horniny je tvorená drobnými zrnami kremeňa. Na dotyk je hornina drsná, slabo sa otiera o prsty. Lokalita ťažby horniny nie je známa.

Mikroskopický opis:

Kremeň – podstatná súčasť horniny je tvorený ostrohrannými úlomkami zŕn s priemernou veľkosťou cca 0,6 mm. Tvorí cca 45 obj.% horniny.

Muskovit – zastúpený lištovými kryštálmi. Niekedy sú rovnobežne orientované.

Živce - podstatná súčasť v hornine sa nachádzajú samostatné zrná zastúpenie až 15 obj. %

Úlomky minerálov – v hornine sa zriedkavo nachádzajú drobné zaoblené úlomky sedimentárnych hornín.

Ílové minerály – zastúpené ako súčasť tmelu.

Oxidy železa – súčasť horniny v podobe hnedých škvŕn.

Tmel horniny je kremenno-sericitický, výplňový. V tmeli ako aj v hornine sa nachádzajú oxidy železa a ílové minerály.

Foto č.1 .: Vzorka č.2 Svetlohnedý jemnozrnný pieskovec. Portál (veľký) z nádvorja, Oravský hrad. Hornina je vytvorená z rovnomerne zrnitej masy zŕn minerálov. V hornine nevidieť pórovitosť. Hornina pôsobí kompaktné s malým množstvom trblietajúcej sa svetlej sludy – muskovitu. Obyčajné svetlo, zväčšenie 10 x.

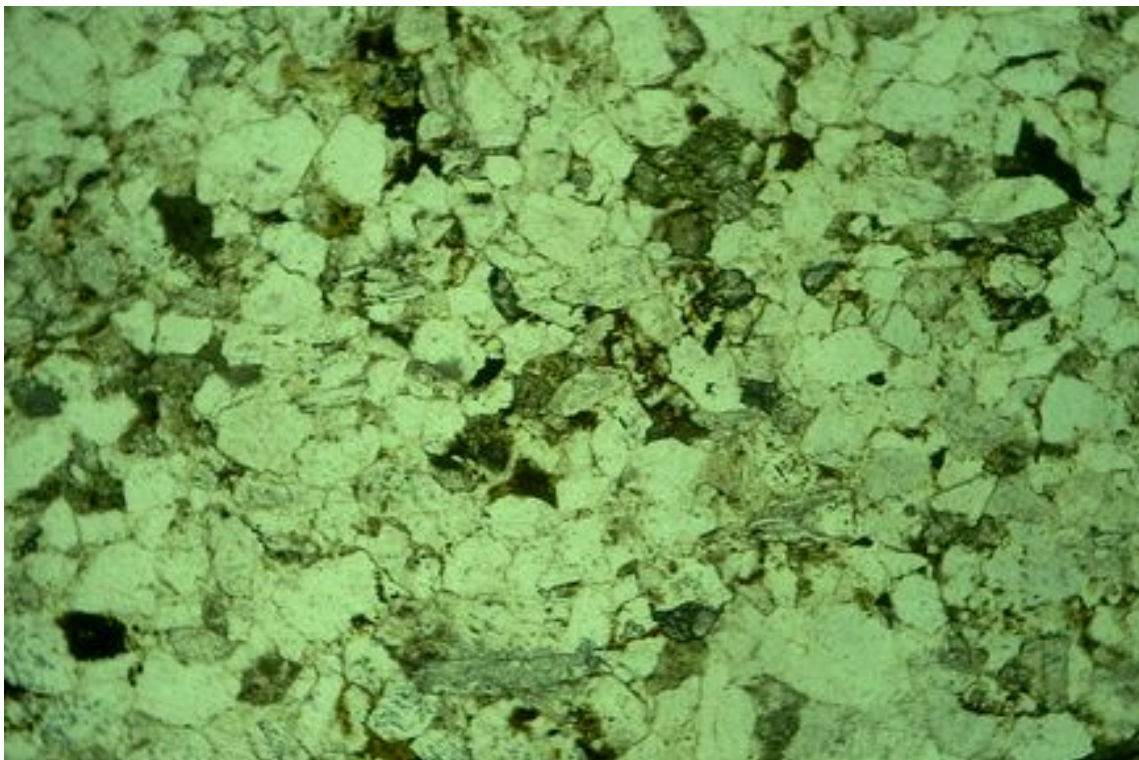

Foto č.2.: Vzorka č.2 Svetlohnedý jemnozrnný pieskovec. Petrografický výbrus v prechádzajúcom svetle. Hornina má dlaždicovitú štruktúru. Kremeň a živce sú pevne stmelené kremenno-sericitickým tmelom. Tmavé zložky tvoria oxidy železa v matrice. Obyčajné svetlo, zväčšenie 30 x.

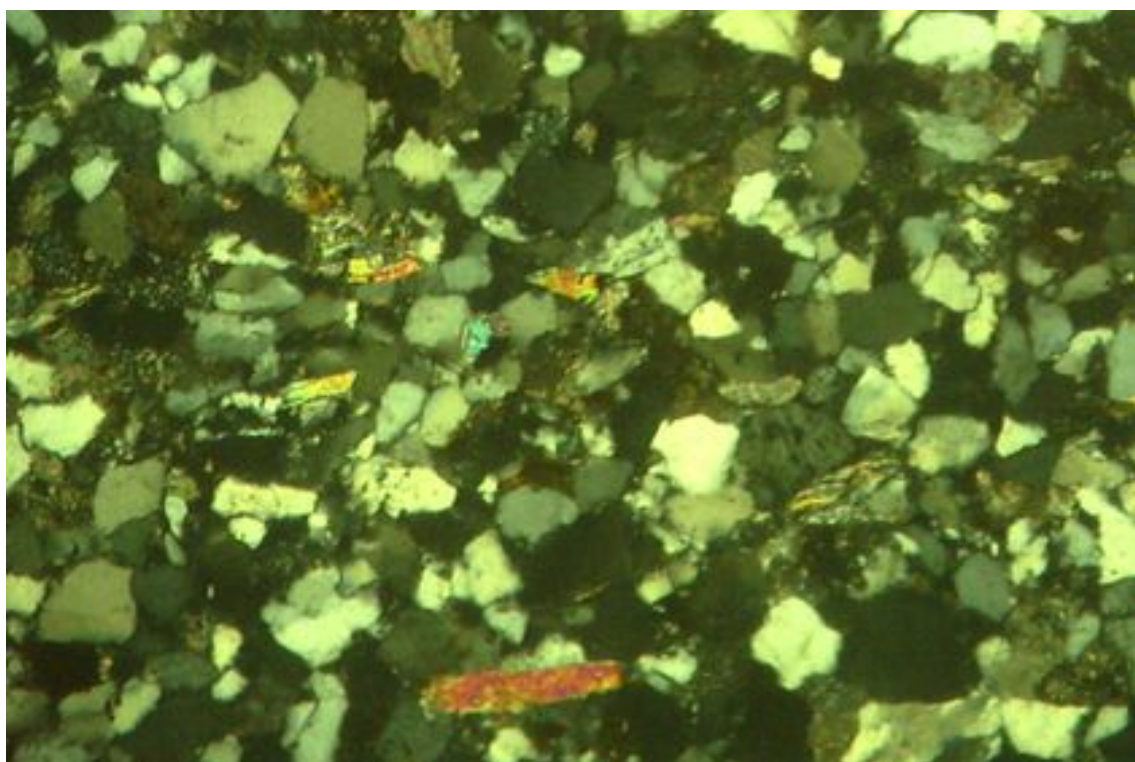

Foto č.3.: Vzorka č.2 Svetlohnedý jemnozrnný pieskovec. Petrografický výbrus vzorky horniny z oblúkového portálu z nádvoría v prechádzajúcom svetle. Hornina je jemnozrnná. Pestrofarebné lišty je muskovit, svetlá sľúda, ktorá je usmernená. Ukazuje smer sedimentácie horniny. V procese diagenézy bola hornina pevne stmelená kremenno-sericitickým tmelom. Polarizované svetlo, zväčšenie 30x.

Meranie nasiakavosti hornín vodou až do úplného nasiaknutia

Meranie nasiaknutia hornín vodou až do úplného nasiaknutia vodou za normálnych atmosférických podmienok je skúška podľa STN. Údaje sú iba orientačné, nakoľko veľkosť vzoriek bola iba cca do 20g. Z pamiatkových objektov, nie je možné odoberať 200g a väčšie vzorky pre presné štatistické merania. Z merania však vyplýva, že pri konzervácii a penetrácii spevňovacích látok, nebude problém, nakoľko skúšané typy hornín sú stredne nasiakavé.

NV – nasiakavosť hornín vodou v hmotn. % do úplného nasiaknutia za bežných atmosférických podmienok.

<u>Názov horniny</u>	<u>označenie vzorky</u>	<u>priemerná NV</u>
Svetlohnedý jemnozrnný pieskovec	č. 2	6,33 hmotn. %

Na základe dôsledne vykonaných rozborov zo 4 odobraných vzoriek pieskovcov musíme konštatovať, že všetky horniny vykazujú viac ako 95 % zhodu či už v mineralogickom zložení, granulometrii, makro aj mikroskopii. Nezistili sa uhličitany, čo je tiež zvláštnosť, ani v hornine, ani v tmeli pieskovcov. Preto pokladáme všetky 4 skúmané horniny za vytŕažené z jednej geologickej vrstvy, pravdepodobne mimo Slovenska.

5. Záver

Na základe vykonaných petrografických rozborov bolo zistené, že na zhotovenie všetkých skúmaných kamenných častí pamiatky: portály vchodov aj erb na stene bol použitý rovnaký veľmi kvalitný typ horniny - svetlohnedý jemnozrnný pieskovec. Tento pieskovec je výnimočný jemnozrnnosťou, kvalitnou rovnomerne veľkou granulometriou ostrohranných zŕn a hlavne pevným kremenno – sericitickým tmelom.

Hornina je pomerne odolná voči prírodnému zvetrávaniu, nakoľko obsahuje pevný tmel a prevažnú časť zŕn tvoria kremičitany a oxidy kremíka. Orientačne nameraná nasiakavosť svetlohnedého jemnozrnného pieskovca na vz.č.2 vodou do úplného nasiaknutia je cca 6,33 hmotn. % . Uhličitany neboli v hornine vôbec zistené. Väčšina pieskovcov Slovenska má uhličitavý charakter tmelov s prímiesou ílov.

Miesto ťažby použitej horniny nie je známe, predpokladám že išlo o dovoz z lokalít mimo Slovenska a Čiech.

Nakoľko sa jedná o pieskovce umiestnené v exteriéri, doporučujeme tieto horniny spevniť a konzervovať organokremičitými spevňovačmi a následne hydrofobizovať.

IV. VYHODNOTENIE VÝSLEDKOV REŠTAURÁTORSKÉHO VÝSKUMU

Zámerom reštaurátorského výskumu bolo zmapovať stupeň zachovanosti hmotnej podstaty jednotlivých kamenných prvkov a zistenie prípadnej primárnej farebnej vrstvy. Výsledkom výskumu je súbor zásad a doporučení pre reštaurovanie prvkov.

- **Portál na severovýchodnej fasáde vstup do I. NP:**

Reštaurátorský výskum zistil skladbu prvkov, materiál použitý pri výrobe a stupeň poškodenia hmoty. Primárna farebnosť nebola zistená. Prvky sú zachované v rozsahu, ktorý je dostatočný pre rozhodnutie o charaktere budúcich reštaurátorských prác. Je možné zvoliť ideový prístup skôr konzervátorský, ako navrhuje pamiatková prípravná dokumentácia, ale aj reštaurátorský - rekonštrukčný, pri ktorom bude doplnená hmota v vo svojich pôvodných objemoch a formách a je možné čiastočne prinavrátiť aj estetickú výpoveď vo farebnej úprave.

- **Portál na severovýchodnej fasáde - vstup do II. NP:**

Platí to isté ako v prípade portálu do I. NP. Závažným zistením v tomto prípade je fakt, že portál je vytvorený z rovnakého kameňa ako ostatné skúmané kamenné prvky. Nakoľko je osadený v prístavbe schodiska postavennej na začiatku 19. storočia, jediným vysvetlením je použitie a prípadná úprava staršieho portálu, získaného napr. zo zaniknutého krídla v blízkosti. Po očistení povrchu kameňa a železa a po konsolidácii a odsolení hmoty prezentovať v rámci celkového vzhľadu fasády.

- **Portál na severozápadnej fasáde - vstup do podjazdu:**

Platí to isté ako v prípade portálu do I. NP. Po očistení povrchu kameňa a po konsolidácii a odsolení hmoty prezentovať v rámci celkového vzhľadu fasády.

- **Portál na juhovýchodnej fasáde - vstup do podjazdu.**

Nie je kamenný - predpokladáme jeho začlenenie do reštaurovania fasád.

- **Schody v podjazde:**

Platí to isté ako v prípade portálu do I. NP. Po očistení povrchu kameňa a po konsolidácii a odsolení hmoty prezentovať v rámci celkového vzhľadu bez farebnej úpravy. V tomto prípade je možné aj nahradiť rekonštrukčnou kópiou

- **Erby na juhovýchodnej fasáde objektu, tabuľa s nápisom a reliéf hlavy leva.**

Platí to isté ako v prípade portálu do I. NP. Pri týchto prvkoch, nakoľko už boli reštaurované, je navhodnejšie postupovať obozretne pri čistení - retuš a farebná úprava by mala byť odstránená a plastické doplnky odstrániť len uvoľnené alebo tvarovo a štrukturálne nevhodné.

Po očistení povrchu kameňa, opätovnom doplnení prípadných tvarových nedostatkov a po odsolení a konsolidácii hmoty je možné pristúpiť k retuši a farebnému sceleniu, ktoré umožní prezentovať kamenné prvky v prirodzenej farbe použitého kameňa v rámci celkového vzhľadu fasády.

- **Okienko s mrežou na juhovýchodnej fasáde objektu:**

Platí to isté ako v prípade portálu do I. NP. Po očistení povrchu kameňa a železa a po konsolidácii a odsolení hmoty prezentovať v rámci celkového vzhľadu fasády.

Najdôležitejšou úlohou ostáva konsolidácia kamennej hmoty, kde sa jednoznačne aj z hľadiska technologického prikláňam k použitiu organokremičitanov.

V Kremnici 28.7. 2019

Mgr.art. Ondrej Lipták

V. NÁVRH NA REŠTAUROVANIE

Reštaurátorský výskum vybraných kamenných prvkov v Administratívnom krídle Oravského hradu zistil základné tvarové formy, úpravy a ich súčasný stav. Prvou základnou požiadavkou bolo zistenie stavu kamennej hmoty ako východiska pre koncepciu reštaurovania a následnú prezentáciu.

Základnou ideou reštaurátorskej realizácie na kamenných prvkoch bude komplexné ošetrovanie zachovanej kamennej hmoty. Jednotlivé technologické kroky budú pozostávať z čistenia od depozitov a nevhodných vrstiev a nasledovného odsolenia kamennej hmoty. Tvarová rekonštrukcia je možná, podľa celkovej koncepcie architektonického riešenia rekonštrukcie objektu. Rekonštrukcia farebnosti je čiastočne možná - je potrebné použiť farebné riešenia nájdené počas reštaurátorského výskumu stien a omietok. V prípade kamenných prvkov nad tretou bránou je vhodná ich prezentácia v prirodzenej farbe kameňa.

Na základe výsledkov reštaurátorského výskumu navrhuje autor nasledovný postup. Postup bude spoločný všetky predmetné kamenné články, jeho rozsah bude podriadený konkrétnemu danému stavu a účinnosti jednotlivých postupov. Ak si to vyžiada situácia, jednotlivé kroky budú prebiehať v niekoľkých etapách. Navrhnuté technologické riešenia môžu byť podľa aktuálnej potreby upravené, po konzultácii s metodikom KPU. Navrhnutý postup je v zásade totožný s predošlým predbežným návrhom na obnovu prvkov.

- Všetky kamenné prvky v objekte budú mechanicky dôkladne očistené od všetkých sekundárnych náterov a prípadných zvyškov omietok, na ne zasahujúcich.
- uvoľnené časti povrchovej úpravy budú upevnené.
- prípadná biokorózia bude odstránená vhodným chemickým prostriedkom.
- bude vykonané dôsledné odsolenie kamennej hmoty za pomoci zábalov destilovanej vody v buničitej vate alebo po skúške nerozpustnosti farebnej vrstvy aj odsolovacej pasty.
- navrhujeme spevňovať hmotu pieskovcových kamenných prvkov v exteriéri organokremičtanmi.
- zlomené primárne prvky budú lepené a upevnené na pôvodné miesto.
- v prípade oboch spôsobov rekonštrukčného a tzv. konzervátorského, bude treba previesť plastické a farebné zjednotenie a retuš. Farebnosť portálov bude zhodná s návrhom farebnosti fasád. Farebnosť jednotlivých prvkov, určených pre prirodzený vzhľad kameňa, bude upravená len v prípade mimoriadne rušivých miest na povrchu po očistení a doplnení tvárnym tmelom.
- pre všetky doplnky navrhujem tmel na báze bieleho cementu a vhodného kremičitého piesku s prídavkom disperzie, farebne prispôsobený primárnemu materiálu podľa potreby. Alternatívou je komerčný produkt napr. REMMERS. Pre retuš a farebné scelenie navrhujem lazúrne farby Keim alebo Remmers.

Mgr. art. Ondrej Lipták

Kremnica, 28. 7. 2019

Pamiatkový úrad SR
Cesta na červený most č. 6
814 06 Bratislava

Výpis z ústredného zoznamu pamiatkového fondu

Kraj:	Žilinský kraj
Okres:	Dolný Kubín
Obec:	Oravský Podzámok
Unifikovaný názov NNKP:	HRAD
Unifikovaný názov PO:	STAVBA OBYTNÁ II.
Bližšie určenie PO:	predhradie I.
Číslo okresu:	503
Číslo ÚZPF NNKP:	237/19
Rozsah:	1-33
Číslo bývalého ŠZ:	46

1. Katastrálne územie	Oravský Podzámok
2. Adresa	
3. Orientačné číslo	1
4. Súpisné číslo	1
5. Číslo parciel	1
6. Adresa popisom	JZ časť predhradia I.
7. Zaužívaný názov NNKP	Oravský hrad, Oravský zámok
8. Zaužívaný názov PO	administratívny trakt
9. Primárne druhové určenie PO	A - architektúra
10. Sekundárne druhové určenia PO	U urbanizmus V výtvarné umenie
11. Súčasť pamiatkovo chráneného celku	PZ - pamiatková zóna
12. Vznik	1606-1616
13. Zmeny	po 1800, 50. r. 20. st.
14. Prevládajúci sloh	renesancia
15. Sekundárne slohy	
16. Pôdorys	v tvare L
17. Dispozícia	viacpriestorová
18. Podlažnosť	2/-0
19. Autor	
20. Hlavné využitie PO	8655 - Múzeá
21. Sekundárne využitia PO	
22. Stavebno-technický stav	dobrý
23. Dátum vyhlásenia za NNKP	27. 2. 1961
24. Číslo rozhodnutia o vyhlásení za NNKP	PREDSEDNICTVO SNR 24/61
25. Vlastník/správca/užívateľ	

Názov	Ičo	Typ vzťahu	Hlavný	Aktuálny
Oravské múzeum P.O. Hviezdoslava, Hviezdoslavovo nám. 7, 026 01 Dolný Kubín	36145106	správa	Nie	Áno
Žilinský samosprávny kraj, Komenského 48, 01109 Žilina	37808427	vlastník	Nie	Áno

Dňa: 07.11.2017 08:50

Hal
Pamiatkový úrad
Slovenskej republiky
Ústredný zoznam pamiatkového fondu
Cesta na Červený most 6
814 06 Bratislava